

Riziko použití donucovacích prostředků

Václav Kliment

Bakalářská práce
2014

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav krizového řízení
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Václav Klimt**
Osobní číslo: **L11140**
Studijní program: **B3909 Procesní inženýrství**
Studijní obor: **Ovládání rizik**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Riziko použití donucovacích prostředků**

Zásady pro vypracování:

1. Identifikace rizik použití donucovacích prostředků
2. Analýza rizika použití donucovacího prostředku
3. Vyhodnocení rizik použití donucovacích prostředků

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] HRAZDÍRA, I. Základy metodiky výcviku a taktiky služebních zákroků. 1.vyd. Praha. Policejní akademie České republiky. 1996. 114 s. ISBN 80-85981-25-4.

[2] FIRST, R., Obušek s kolmou rukojetí - tonfa, 1.vyd. Praha. Policejní akademie České republiky. 1996, 83 s. ISBN 80-85981-35-1.

[3] BYDŽOVSKÝ, J. První pomoc. 2. přepracované vydání. Praha. Grada. 2004. 80 s. ISBN 978-80-247-0680-1.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Vítek Holý

Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce:

1. září 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

19. září 2014

V Uherském Hradišti dne 11. srpna 2014

prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc.
děkan

doc. PhDr. Ferdinand Mazal, CSc.
ředitel ústavu

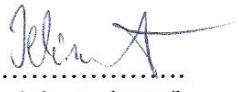
Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v archivu Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval/a samostatně a použitou literaturu jsem citoval/a. V případě publikace výsledků budu uveden/a jako spoluautor/ka
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti dne 2.9.2014

.....
podpis studenta/ky

ABSTRAKT

Hlavním cílem této práce je identifikovat a analyzovat pravděpodobná rizika vyplývající z použití donucovacích prostředků. Ve výkonu služby příslušníků bezpečnostních složek dochází ke vzniku mimořádných situací, při kterých je nezbytné využít donucovacích prostředků za účelem dosažení požadovaných cílů. Znalost legislativy uvedené v teoretické části je požadovaným minimem pro jejich použití. V praktické části je uvedena identifikace rizik, jejich analýza a vyhodnocení.

Klíčová slova: donucovací prostředky, rizika, analýza, identifikace, zranění, útočník

ABSTRACT

The main purpose of this work is to identify and analyze likely risks from using means of enforcement. If You are employed in security corps is is sometimes necessary to use means of enforcement in extraordinary situations to achieve desired goals. Knowledge of related legislation in the theoretical part is the minimum for their using. The practical part includes risk identification, analysis and evaluation.

Keywords: Means of enforcement, risks, analysis, identification, injury, aggressor

Touto cestou bych rád poděkoval svému vedoucímu práce, kterým byl Mgr. Vítek Holý, za poskytnutí cenných rad a věnovaného času a konzultantovi práce jímž byl Mgr. Marek Tomašík Ph.D. Velké poděkování patří celé mé rodině za trpělivost a podporu při studiu.

Obsah

ÚVOD	12
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 LEGISLATIVA	14
1.1 OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST	14
1.1.1 KRAJNÍ NOUZE.....	14
1.1.2 NUTNÁ OBRANA	14
1.1.3 SVOLENÍ POŠKOZENÉHO	14
1.1.4 PŘÍPUSTNÉ RIZIKO	15
1.1.5 OPRÁVNĚNÉ POUŽITÍ ZBRANĚ.....	15
1.1.6 POVINNOSTI PŘÍSLUŠNÍKA PODLE ZÁKONA Č. 361/2003 SB., O SLUŽEBNÍM POMĚRU PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ.....	15
1.1.7 ZNEUŽITÍ PRAVOMOCI ČINITELE.....	16
1.1.8 KÁZEŇSKÝ PŘESTUPEK	16
1.1.9 KÁZEŇSKÝ TREST	17
1.2 LEGISLATIVA BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ	17
1.2.1 POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY	18
1.2.2 OBECNÍ A MĚSTSKÉ POLICIE.....	20
1.2.3 VĚZEŇSKÁ SLUŽBY A JUSTIČNÍ STRÁŽ ČESKÉ REPUBLIKY	22
1.2.4 CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY	25
2 METODY IDENTIFIKACE RIZIK	27
2.1 RIZIKO	27
2.2 IDENTIFIKACE RIZIK	27
2.2.1 BEZPEČNOSTNÍ PROHLÍDKA	28
2.2.2 METODA BRAINSTORMING	28
2.2.3 INDIVIDUÁLNÍ DISKUSE S ODBORNÍKY	28
2.2.4 POUČENÍ Z PROJEKTŮ – ANALOGIE	28
2.2.5 METODY DELPHI	29
2.2.6 CRAWFORDOVY LÍSTKY	29
2.2.7 TEORIE ČERNÝCH LABUTÍ	29
3 METODY ANALÝZY RIZIK	31

3.1.1	CHECK LIST	32
3.1.2	ANALÝZA KONTROLNÍM SEZNAMEM.....	32
3.1.3	WHAT - IF ANALYSIS	32
3.1.4	PRELIMINARY HAZARD ANALYSIS	32
3.1.5	PROCESS QUANTITATIVE RISK ANALYSIS.....	32
3.1.6	PNH ANALÝZA.....	32
3.1.7	HAZARD OPERATION PROCESS	33
3.1.8	EVENT TREE ANALYSIS	33
3.1.9	FAILURE MODE AND EFFECT ANALYSIS	33
3.1.10	FAULT TREE ANALYSIS	33
3.1.11	HUMAN RELIABILITY ANALYSIS.....	33
3.1.12	RELATIVE RANKING	34
3.1.13	CAUSES AND CONSEQUENCES ANALYSIS	34
3.1.14	PROBABLISTIC SAFETY ASSESSMENT.....	34
4	PRVNÍ POMOC.....	35
4.1	ZÁKLADNÍ ROZDĚLENÍ PRVNÍ POMOCI.....	35
4.2	ZÁCHRANNÝ ŘETĚZEC	35
4.3	ZÁKLADNÍ ÚKONY PRVNÍ POMOCI	35
4.4	BEZPEČNOST	36
4.5	POVINNOST POSKYTNOUT PRVNÍ POMOC	36
4.6	NEPOSKYTNUTÍ POMOCI	36
5	KLASIFIKACE PORANĚNÍ	38
5.1	PORANĚNÍ ZCELA LEHKÉHO A PŘECHODNÉHO CHARAKTERU	38
5.2	UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ.....	38
5.3	TĚŽKÁ ÚJMA NA ZDRAVÍ.....	39
5.4	SANKCE	39

5.4.1	NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU ZABITÍ	39
5.4.2	NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU USMRCENÍ Z NEDBALOSTI.....	39
5.4.3	NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU TĚŽKÉ UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ.....	39
5.4.4	NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ.....	39
5.4.5	NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ Z OMLUVITELNÉ POHNUTKY	40
5.4.6	NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU TĚŽKÉ UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ Z NEDBALOSTI.....	40
5.4.7	NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ Z NEDBALOSTI	40
5.4.8	NAPLNĚNÍ SKUTKOVÉ PODSTATY TRESTNÉHO ČINU RVAČKA	40
PRAKTICKÁ ČÁST		41
6 IDENTIFIKACE RIZIK		42
6.1 METODA BRAINSTORMING		42
6.2 INDIVIDUÁLNÍ DISKUSE SE SPECIALISTY		43
6.3 CRAWFORDOVY LÍSTKY		43
6.4 POUČENÍ Z „MINULOSTI“		43
7 ANALÝZA RIZIK METODOU WHAT – IF		45
7.1 HMATY, CHVATY, ÚDERY A KOPY		45
7.1.1	POPIS	45
7.1.2	RIZIKA SPOJENÁ S POUŽITÍM HMATŮ, CHVATŮ, ÚDERŮ A KOPŮ.....	46
7.1.3	PRVNÍ POMOC	49
7.2 SLZOTVORNÝ PROSTŘEDEK		50
7.2.1	POPIS	50
7.2.2	POUŽITÍ	52
7.2.3	POUŽITÍ PROTI OSOBĚ – ODVRÁCENÍ ÚTOKU	52
7.2.4	POUŽITÍ PROTI ZVÍŘETI	52
7.2.5	OSTATNÍ POUŽITÍ	53
7.2.6	REAKCE ORGANISMU NA SLZOTVORNÝ ÚČINEK	53
7.2.7	PRVNÍ POMOC PO ZASAŽENÍ	54
7.3 ELEKTRICKÝ PARALYZÉR		56

7.3.1	TASER	57
7.3.2	RIZIKA SPOJENÁ S POUŽITÍM ELEKTRICKÉHO PARALYZÉRU.....	58
7.3.3	PRVNÍ POMOC PŘI ZASAŽENÍ ELEKTRICKÝM PARALYZÉREM.....	60
7.4	OBUŠEK	60
7.4.1	PRYŽOVÝ OBUŠEK	61
7.4.2	OBUŠEK S PŘÍČNOU RUKOJETÍ - TONFA	61
7.4.3	TELESKOPICKÝ OBUŠEK.....	61
7.4.4	RIZIKA POUŽITÍ OBUŠKU	62
7.4.5	PORANĚNÍ NÁSLEDKEM POUŽITÍ OBUŠKU.....	63
7.5	POUŽITÍ POUT	72
7.5.1	RIZIKA SPOJENÁ S POUŽITÍM POUT	74
7.6	ÚDER STŘELNOU ZBRANÍ.....	77
7.6.1	RIZIKO POUŽITÍ ÚDERU STŘELNOU ZBRANÍ	77
7.6.2	PRVNÍ POMOC	78
7.7	HROZBA NAMÍŘENOU ZBRANÍ.....	78
7.7.1	RIZIKO SPOJENÉ S POUŽITÍM HROZBY NAMÍŘENOU ZBRANÍ.....	79
7.7.2	PRVNÍ POMOC	79
7.8	VAROVNÝ VÝSTŘEL.....	79
7.8.1	RIZIKO POUŽITÍ VAROVNÉ VÝSTŘELU	79
8	ANALÝZA RIZIK POMOCÍ METODY PNH.....	80
8.1	VÝSLEDKY ANALÝZY POMOCÍ METODY PNH.....	81
8.1.1	HMATY, CHVATY, ÚDERY A KOPY	81
8.1.2	SLZOTVORNÝ PROSTŘEDEK	82
8.1.3	ELEKTRICKÝ PARALYZÉR	84
8.1.4	TASER	85
8.1.5	OBUŠEK.....	86
8.1.6	POUŽITÍ POUT	87
8.1.7	ÚDER STŘELNOU ZBRANÍ.....	88
8.1.8	HROZBA NAMÍŘENOU ZBRANÍ.....	89
8.1.9	VAROVNÝ VÝSTŘEL.....	90
8.1.10	NEJZÁVAŽNĚJŠÍ RIZIKA.....	91
9	DOPORUČENÍ VYPLÝVAJÍCÍ Z ANALÝZY RIZIK.....	92
ZÁVĚR	.....	95
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	.....	95

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ, ZKRATEK A CIZÍCH SLOV.....	99
SEZNAM OBRÁZKŮ	100
SEZNAM TABULEK.....	101
SEZNAM GRAFŮ	102
SEZNAM PŘÍLOH.....	103

ÚVOD

Mezi příslušníky bezpečnostních sborů, kteří při své každodenní práci používají donucovací prostředky koluje mnoho „polopравd a mýtů“ o používání těchto prostředků. S rostoucí agresivitou pachatelů vzrůstá počet vyhrocených situací a autorita příslušníků bezpečnostních sborů se pomalu vytrácí. Není proto divu, že jednotliví příslušníci se mnohdy uchylují ke strategii „raději nevidět,“ než aby riskovali konfrontaci s potenciálním pachatelem a případné komplikace při vyšetřování mimořádné události.

Bakalářská práce je zpracována na téma: „Riziko použití donucovacích prostředků.“ Cílem práce je identifikovat vznikající rizika spojená s použitím donucovacích prostředků a následně tato rizika analyzovat. Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. V první, teoretické části, je uvedena nezbytná legislativa - povinnosti a omezení pro použití donucovacích prostředků, jejichž znalost je bezpodmínečně nutná pro použití donucovacích prostředků. Následně je uveden přehled metod pro identifikaci rizik, jejich analýza a informace spojené s poskytováním první pomoci. V závěru teoretické části je popsána klasifikace zranění spolu s případnými sankcemi spojenými s použitím donucovacích prostředků. Druhá, praktická část, obsahuje vlastní identifikaci rizik a jejich následné analýzy. V závěru praktické části jsou uvedeny výsledky z provedených analýz spolu s doporučeními.

Za účelem vypracování práce byly zvoleny čtyři nejvhodnější metody pro identifikaci rizik a dvě metody pro jejich analýzu. Současně bylo osloveno patnáct instruktorů služební přípravy z řad jednotlivých bezpečnostních sborů a patnáct lékařů, jejichž lékařská praxe u Zdravotnické záchranné služby a na odděleních urgentní medicíny zajistila dostatečnou objektivitu a odbornost. V práci jsou uvedeny pouze donucovací prostředky, které jsou ve všech složkách identické a patří mezi základní výbavu příslušníka při výkonu služby.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 LEGISLATIVA

Odborná způsobilost příslušníků bezpečnostních sborů zahrnuje i znalost zákona, který jej opravňuje použít donucovacích prostředek. Teoretické znalosti jsou prověřovány při pravidelných přezkoušení. Mezi základní znalostí patří:

1.1 Okolnosti vylučující protiprávnost

1.1.1 Krajní nouze

„(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.“¹

1.1.2 Nutná obrana

„(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“²

1.1.3 Svolení poškozeného

„(1) Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.

(2) Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páčající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.

---

¹ podle § 28 zákona 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

² podle § 29 zákona 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

(3) S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.³

1.1.4 Přípustné riziko

„(1) Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

(2) Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přiči dobrým mravům.“⁴

1.1.5 Oprávněné použití zbraně

„Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.“⁵

1.1.6 Povinnosti příslušníka podle zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

„(1) Příslušník je povinen vykonávat službu tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku bezpečnostního sboru a k bezdůvodnému obohacení. Hrozí-li škoda, je povinen na ni upozornit vedoucího příslušníka.

---

³ podle §30 zákona 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

⁴ podle §31 zákona 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

⁵ podle §32 zákona 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

*(2) Je-li třeba neodkladného zákroku k odvrácení škody, která hrozí bezpečnostnímu sboru, je příslušník povinen zakročit, nemusí tak učinit, jestliže mu v tom brání důležitá překážka.*⁶

1.1.7 Zneužití pravomoci činitele

Dojde-li ke zneužití pravomocí veřejného činitele způsobené zakázaným způsobem, překročením pravomoci nebo nesplnění povinností, bude sankce odnětí svobody v rozmezí 1 až 3 roky nebo zákaz činnosti. Způsobí-li škodu velkého rozsahu je rozmezí sankce 5 až 12 let.

1.1.8 Kázeňský přestupek

„(1) Kázeňským přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje služební povinnost, ale nejde o trestný čin nebo o jednání, které má znaky přestupku nebo jiného správního deliktu. Za takové jednání se považuje i dosahování neuspokojivých výsledků ve výkonu služby uvedené v závěru služebního hodnocení.

(2) Kázeňský přestupek je spáchán z nedbalosti, jestliže příslušník

- a) věděl, že svým jednáním může porušit služební povinnost, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že služební povinnost neporuší, nebo*
- b) nevěděl, že svým jednáním může porušit služební povinnost, ač to vzhledem okolnostem vědět měl a mohl.*

(3) Kázeňský přestupek je spáchán úmyslně, jestliže příslušník

- a) chtěl svým jednáním porušit služební povinnost, nebo*
- b) věděl, že svým jednáním může porušit služební povinnost, a pro případ, že ji poruší, byl s tím srozuměn*

---

⁶ podle § 94 zákona 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

(4) Za jednání se považuje i opomenutí, k němuž byl příslušník povinen.⁷

1.1.9 Kázeňský trest

„(1) Příslušníkovi se ukládá kázeňský trest

- a) písemné napomenutí*
- b) snížení základního tarifu až o 25 % na dobu nejvýše 3 měsíců*
- c) odnětí služební medaile*
- d) odnětí služební hodnosti*
- e) pokuta*
- f) propadnutí věci, nebo*
- g) zákaz činnosti*

(2) Kázeňské tresty uvedené v odstavci 1 písm. e) až g) lze uložit pouze za jednání, které má znaky přestupku. Lze je uložit společně, popřípadě společně s kázeňskými tresty uvedenými v odstavci 1 písm. a) a c).

(3) Pokuta se ukládá příslušníkovi ve výši, kterou pro přestupek stanoví zvláštní právní předpis.⁸

1.2 Legislativa bezpečnostních sborů

Činnost všech bezpečnostních složek v České republice je vymezena právními předpisy. Součástí právních norem je vymezení donucovacích prostředků, způsobů jejich použití a případných omezení. Každé použití donucovacích prostředků je podmíněno absolvováním speciálního školení a výcviku.

---

⁷ podle § 50 zákona 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

⁸ podle § 51 zákona 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

1.2.1 Policie České republiky

Činnost Policie České republiky upravuje zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. Jednotlivé donucovací prostředky jsou uvedeny v §51 až §59 a to, podmínky použití, omezení použití a povinnosti policisty při použití donucovacího prostředku. Z pohledu počtu donucovacích prostředků, disponuje Policie ČR v rámci všech bezpečnostních složek největším počtem donucovacích prostředků.

Tab. č. 1 Donucovací prostředky Policie ČR

Donucovací prostředky Policie ČR
hmaty, chvaty, údery a kopy
slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek
obušek a jiný úderný prostředek
vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky
vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle § 56 odst. 5
zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla
vytlačování vozidlem
vytlačování štítem
vytlačování koněm
služební pes
vodní stříkač
zásahová výbuška
úder střelnou zbraní
hrozba namířenou střelnou zbraní
varovný výstřel
pouta
prostředek k zamezení prostorové orientace

- **Obecné podmínky použití donucovacího prostředku**

„(1) Policista je oprávněn použít donucovací prostředek k ochraně bezpečnosti své osoby, jiné osoby nebo majetku anebo k ochraně veřejného pořádku.

(2) Před použitím donucovacího prostředku je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků. To neplatí v případě použití prostředku k zabránění odjezdu vozidla. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví osoby a zákrok nesnese odkladu.

(3) *Policista je oprávněn použít donucovací prostředek který*

a) umožní dosažení účelu sledovaného zákrokem a

b) je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž zakročuje.

(4) *Elektrický donucovací prostředek je policista oprávněn použít pouze, pokud by použití jiného donucovacího prostředku zjevně nebylo dostatečné k dosažení účelu sledovaného zákrokem.*

(5) *Policista při použití donucovacího prostředku dbá na to, aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání.*⁹

- **Povinnosti po použití donucovacího prostředku nebo zbraně**

„(1) Po použití donucovacího prostředku nebo zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, je policista povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Dále je povinen učinit neodkladné úkony nebo jiná opatření, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně.

(2) Zárok, při kterém bylo použito donucovacího prostředku nebo zbraně, je policista povinen bezodkladně ohlásit svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku jejich použití. Úřední záznam neseписuje při použití pout podle § 54.

*(3) Vedoucí policejního útvaru je povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu příslušného státního zástupce o zranění nebo usmrcení osoby anebo o škodě nikoli nepatrné, způsobených použitím donucovacího prostředku nebo zbraně.*¹⁰

- **Zvláštní omezení**

„(1) Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí policista použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícím účinkem, vrhací prostředek, který

---

⁹ podle § 53 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ podle § 57 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

nemá povahu zbraně podle tohoto zákona, vytlačování vozidlem, vytlačování štítem, služebního psa, zásahovou výbušku, úder střelnou zbraní, hrozbu namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel a zbraň, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.

(2) Omezení podle odstavce 1 se nevztahuje na použití slzotvorného prostředku, zásahové výbušky a vytlačování vozidlem a štítem, jsou-li použity proti skupině osob.¹¹

1.2.2 Obecní a městské policie

Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii vymezuje činnost Obecní a městské policie. Donucovací prostředky, omezení a povinnosti strážníků jsou uvedeny § 18 až 23. Náhradu škody způsobené při výkonu služby lze nalézt v § 24.

Tab. č. 2 Donucovací prostředky Obecní a městské policie

Donucovací prostředky Obecní a městské policie
hmaty, chvaty, údery a kopy
slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek
obušek a jiný úderný prostředek
pouta
úder služební zbraní
hrozba namířenou služební zbraní
varovný výstřel ze služební zbraně
technický prostředek k zabránění odjezdu vozidla

- **Obecné podmínky použití donucovacího prostředku**

„(2) Donucovací prostředky je strážník oprávněn použít v zájmu ochrany bezpečnosti jiné osoby nebo své vlastní, majetku nebo k zabránění výtržnosti, rvačce nebo jinému jednání, jímž je vážně narušován veřejný pořádek.

(3) Před použitím donucovacích prostředků podle odstavce 1 písm. a) až g) je strážník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání slovy "jménem zákona" s výstrahou, že bude použito donucovacích prostředků podle odstavce

I písm. a) až g); to neplatí, je-li ohrožen jeho život nebo zdraví anebo život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

(4) O tom, který z donucovacích prostředků použije, rozhoduje strážník podle konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného zákrokem; přitom použije takového donucovacího prostředku, který je nezbytně nutný k překonání odporu osoby, která se dopouští protiprávního jednání.

(5) Strážník je povinen dbát, aby použitím donucovacích prostředků nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání. “¹²

- **Povinnosti po použití donucovacích prostředků a služební zbraně**

„(1) Jestliže strážník zjistí, že při použití donucovacích prostředků došlo ke zranění osoby, je povinen, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření.

(2) Po každém použití služební zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, musí strážník ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Bezprostředně po každém použití služební zbraně, jakmile to okolnosti dovolí, je strážník povinen učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití služební zbraně.

(3) O každém použití donucovacích prostředků nebo služební zbraně je strážník povinen vyrozumět bez zbytečného odkladu osobu, která řídí obecní policii (§ 3 odst. 1), a sepsat úřední záznam. “¹³

- **Zvláštní omezení**

„Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí strážník použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek, obušek a jiný úderný prostředek, psa, úderu služební zbraní, hrozby namířenou služební

---

¹¹ podle § 58 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹² podle § 18 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

¹³ podle § 21 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

*zbraní, varovného výstřelu ze služební zbraně a služební zbraně, vyjma případů, kdy útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život a zdraví strážníka nebo jiných osob nebo hrozí větší škoda na majetku a nelze-li nebezpečí odvrátit jinak.*¹⁴

„Dojde-li při použití donucovacích prostředků nebo psa ke zranění nebo usmrcení osoby anebo ke škodě nikoli nepatrné, je starosta, jiný člen zastupitelstva obce pověřený zastupitelstvem obce řídit obecní policii nebo určený strážník podle § 3 odst. 2 povinen neprodleně vyrozumět nejbližší útvar policie.

*(2) Starosta, jiný člen zastupitelstva obce pověřený zastupitelstvem obce řídit obecní policii nebo určený strážník podle § 3 odst. 2 je povinen neprodleně vyrozumět nejbližší útvar policie o použití služební zbraně.*¹⁵

1.2.3 Vězeňská služby a justiční stráž České republiky

Ozbrojenou složkou Ministerstva spravedlnosti České republiky je Vězeňská služba a justiční stráž, která je řízena zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži ČR, ve znění pozdějších předpisů. Donucovací prostředky jsou uvedeny v § 17 uvedeného zákona. Omezení a povinnosti následují v § 19 – 20.

---

¹⁴ podle § 22 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ podle § 23 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů

Tab. č. 3 Donucovací prostředky Vězeňské služby a justiční stráže

Donucovací prostředky Vězeňské služby a justiční stráže ČR
hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobranu
předváděcí řetízky
pouta
poutací popruhy
pouta s poutacím opaskem
slzotvorné prostředky
obušek
služební pes
vodní stříkač
zásahová výbuška
expanzní zbraně
úder střelnou zbraní
hrozba střelnou zbraní
varovný výstřel.

- **Obecné podmínky použití donucovacího prostředku**

„(1) Pokud je to nezbytné k zajištění pořádku a bezpečnosti, je příslušník při plnění svých úkolů oprávněn použít donucovací prostředky proti osobám, které ohrožují život nebo zdraví, úmyslně poškozují majetek nebo násilím se snaží mařit účel výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, anebo narušují pořádek nebo bezpečnost v prostorách Vězeňské služby, ve věznici pro místní výkon trestu, v budovách soudů, jakož i jiných místech činnosti soudů, budovách státních zastupitelství nebo ministerstva a v bezprostřední blízkosti střežených objektů.

(3) Příslušník rozhoduje, který z donucovacích prostředků použije podle konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného služebním zákrokem. Přitom je povinen dbát, aby použití donucovacího prostředku bylo přiměřené účelu zákroku a aby jím nebyla způsobena újma zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti protiprávního jednání.

(4) Při předvádění osoby výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody mimo objekt ústavu lze použít donucovací prostředky uvedené v předchozím odstavci pod písmeny b), c) a e) i bez splnění podmínek uvedených v odstavci 1. Příslušník je oprávněn je použít, pokud to je ke splnění účelu úkonu nezbytné.

(5) Je-li vzhledem k předchozímu chování obviněného nebo odsouzeného důvodná obava, že by se mohl chovat násilným způsobem, lze při jeho předvádění použít donucovací prostředky uvedené v odstavci 2 písm. b), c) nebo e) i bez splnění podmínek stanovených

v odstavci 1. Příslušník je oprávněn takové donucovací prostředky použít, pokud to je ke splnění účelu úkonu nezbytné.¹⁶

- **Povinnosti po použití donucovacích prostředků a služební zbraně**

„(1) Jestliže při použití donucovacího prostředku nebo střelné zbraně došlo ke zranění osoby, je příslušník povinen, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout jí první pomoc a zajistit její lékařské ošetření a sepsat o použití donucovacího prostředku záznam.

(2) Každé použití donucovacího prostředku nebo střelné zbraně je příslušník povinen bezodkladně oznámit svému nadřízenému.

(3) Ustanovení odstavce 2 se neuplatňuje v případě, že donucovací prostředek byl použit v rozsahu a za podmínek stanovených v § 17 odst. 4 a 5.¹⁷

- **Zvláštní omezení**

„(1) Při služebním zákroku nelze proti

a) těhotné ženě, osobě vysokého věku a osobě se zjevným zdravotním postižením nebo osobě zjevně mladší 15 let použít úderů a kopů sebeobrany, pout s poutacím opaskem, slzotvorných prostředků, obušku, služebního psa, vodního stříkače, zásahové výbušky, úderu střelnou zbraní, varovného výstřelu a střelné zbraně,

b) ženě použít služebního psa a střelné zbraně; to neplatí, pokud útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví příslušníka nebo jiné osoby anebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak, a v případech uvedených v § 18 odst. 1 písm. c).

(2) Ustanoveními § 17 a 18 není dotčena povinnost uložená v § 6 odst. 3¹⁸

---

¹⁶ podle § 17 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ podle § 20 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁸ podle § 19 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů

1.2.4 Celní správa České republiky

Je řízena zákonem č. 17/2012 Sb., zákon o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Tab. č. 4 Donucovací prostředky Celní správy

Donucovací prostředky Celní správy
hmaty, chvaty, údery nebo kopy
slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek
obušek nebo jiný úderný prostředek
pouta
služební pes
technické prostředky k zabránění odjezdu vozidla
zastavovací pás a jiné prostředky k nucenému zastavení vozidla
úder střelnou zbraní
hrozba namířenou střelnou zbraní
varovný výstřel
zásahová výbuška
prostředek k zamezení prostorové orientace
vytlačování vozidlem

- **Obecné podmínky použití donucovacího prostředku**

„(2) Donucovací prostředky je celník oprávněn použít v zájmu ochrany veřejného pořádku v místnostech nebo prostorech užívaných orgány celní správy, ministerstvem, orgány finanční správy nebo Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, v nichž orgány celní správy zabezpečují dodržování veřejného pořádku, a dále v zájmu ochrany bezpečnosti osob, své vlastní a majetku, proti osobě, která tyto osoby a majetek ohrožuje.

(3) Před použitím donucovacích prostředků je celník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito některého z donucovacích prostředků. To neplatí v případě donucovacích prostředků, jejichž povaha použití výzvy neumožňuje. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví nebo život nebo zdraví jiné osoby a věc nesnese odkladu.

(4) O tom, který z donucovacích prostředků použije, rozhoduje celník podle konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného služebním zákrokem; přitom použije takového donucovacího prostředku, který je nezbytně nutný k překonání odporu osoby, která se dopouští protiprávního jednání.

(5) *Celník je povinen dbát, aby použitím donucovacího prostředku nezpůsobil osobě újmu zjevně nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti protiprávního jednání.* ¹⁹

- **Povinnosti po použití donucovacích prostředků a služební zbraně**

„(1) Jestliže celník zjistí, že při použití donucovacích prostředků došlo ke zranění osoby, je povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření.

(2) Po každém použití zbraně, při kterém došlo ke zranění osoby, je celník povinen ihned, jakmile to okolnosti dovolí, poskytnout zraněné osobě první pomoc a zajistit lékařské ošetření. Dále je povinen učinit všechny neodkladné úkony, aby mohla být řádně objasněna oprávněnost použití zbraně.“ ²⁰

- **Zvláštní omezení**

„Při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let nesmí celník použít údery a kopy, slzotvorný, elektrický ani jiný obdobný dočasně zneschopňující prostředek, obušek ani jiný úderný prostředek, vytlačování vozidlem, služebního psa, zásahovou výbušku, úder střelnou zbraní, hrozbu namířenou střelnou zbraní, varovný výstřel a zbraň, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví celníka anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.“ ²¹

---

¹⁹ podle § 44 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²⁰ podle § 46 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²¹ podle § 48 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů

2 METODY IDENTIFIKACE RIZIK

2.1 Riziko

Riziko vyjadřuje pravděpodobnost, že nastane určitý, pro nás nepříznivý jev. Zároveň se jedná o kvantitativní a kvalitativní formulaci stupně možné hrozby. Obsahem rizika jsou tedy pravděpodobnost vzniku jevu a jeho možné následky. Mezi primární zdroje rizika lze považovat rizika vznikající vlivem přírodních sil, rizika technologická a rizika způsobená lidským faktorem. Rizika jsou dále dělena na rizika předvídatelná a nepředvídatelná.

2.2 Identifikace rizik

Pro provedení analýzy rizik je v první řadě nutná jejich základní identifikace a popis. K tomu slouží několik základních metod:

- Bezpečnostní prohlídka.
- Brainstorming.
- Individuální diskuze s odborníky.
- Poučení z projektů – analogie.
- Metoda Delphi.
- Crawfordovy lístky.
- Teorie černých labutí.

„Identifikace rizik spočívá v systematické analýze, identifikaci, kategorizaci a dokumentaci rizik, které mohou ovlivnit projekt“²²

---

²² SVOZILOVÁ, A: Projektový management, Grada Publishing,a.s., Praha, 2006, str.274 ISBN 80-247-1501-5

Procesem identifikace rizik dochází k evaluaci vlivu, dispozicí a podmínek vzniku rizik a jejich následné kategorizaci pro snazší vypracování podrobného rozpisu rizik.

Součástí identifikace rizik je také vyhledání tzv. slabých míst a jejich prověření, jelikož se zde nachází potenciálně největší zdroj vzniku rizik. Po sestavení seznamu rizik a rozdělení do jednotlivých kategorií, je vhodné provést jejich ověření na základě zkušeností z minulosti, zda případné jevy již nastaly, a jejich následnou kategorizaci pro snazší vypracování podrobného rozpisu rizik.

2.2.1 Bezpečnostní prohlídka

Bezpečnostní prohlídka nebo kontrola je jedna z nezákladnějších metod pro určení rizika a to v jakékoliv části projektu. Zpravidla bývá využíváno osobního přístupu k zaměstnancům, kdy na základě jejich podnětů dochází k vyhledávání potenciálních hrozeb. Vizuální kontrola prostředí pomáhá udržovat nastavený standard a normy nutné pro provoz. Pravidelným využíváním bezpečnostních kontrol lze zjistit zda nedochází ke změnám v procesu a zda provozní personál „nepolevuje“ v ostražitosti před riziky a jejich následné kategorizaci pro snazší vypracování podrobného rozpisu rizik.

2.2.2 Metoda Brainstorming

Jedná se o metodu původně určenou pro vedoucí pracovníky k vedení diskuzí a hledání inovativních myšlenek. Volně přeloženou jde o „válku mozků“. Jednotlivé nápady, mnohdy spontánně vzniklé, se zaznamenávají a následně diskutují.

2.2.3 Individuální diskuse s odborníky

Základní metoda, kdy dochází k identifikaci rizik za pomoci odborných názorů specialistů v oboru. Specialistům je představen projekt a z dostupných informací a vlastních zkušeností se poté snaží provést identifikaci.

2.2.4 Poučení z projektů – analogie

Metoda, která mnohdy urychlí celý proces identifikace rizik. Pokud je možné získat hodnotné informace z předešlých projektů, které vykazují v určitých aspektech podobnost, lze využít již získané zkušenosti, popřípadě poučit se z předešlých chyb a jejich následnému vyvarování.

2.2.5 Metody Delphi

Využitím této metody dochází k upřesnění názorů specialistů a odborníků. Mezi výhody patří anonymita odpovídajících. Nevýhodou pak časová náročnost, jelikož se jedná o metodu, kdy jsou opakovaně formou dotazníků tázáni odborníci. Po vyplnění jsou dotazníky vráceny k vyhodnocení. Na základě získaných odpovědí jsou sestaveny nové dotazníky a opětovně rozeslány k vyplnění odborníkům. Proces vyplnění, navrácení a vyhodnocení se opakuje. Počet kol není pevně stanoven, zpravidla se jedná o 3 kola dotazníků a vyhodnocení. Po každém vyhodnocení dochází ke statistickým úpravám ve snaze dosáhnout shody co největšího počtu odborníků. Každému odborníkovi je vždy umožněno zhodnotit odpovědi ostatních tázaných a má tak možnost úpravy svého názoru.

2.2.6 Crawfordovy lístky

Tato metoda je oproti předešlé metodě časově nenáročná. K využití metody je zapotřebí skupiny odborníků, kteří svoji odpověď na položenou otázku opakovaně zapisují na lístky. Žádná ze zapsaných odpovědí se nemůže již opakovat. Výsledný seznam odpovědí je na závěr diskutován.

2.2.7 Teorie černých labutí

Tato metoda je možným návodem na vedení pohledu řešené problematiky. Má spíše filozofický rozměr a řeší úhel pohledu na nahodilost a na neočekávanost vzniku situací. Tuto teorii publikoval Nassim Nicholas Taleb a v publikaci Řízení rizik ve firmách a jiných organizací je teorie popsána takto: *„Jde o nečekané jevy nebo události, které mají široký dopad, jsou jen velmi nesnadné predikovatelné a zcela popírají veškerá očekávání, resp. nevyplývají z žádných dosavadních zkušeností. Fascinující je ale na nich i to, že navzdory své nepředvídatelnosti se díky lidské potřebě vysvětlovat a kategorizovat dodatečně a zpětně, stává černá labuť vysvětlitelnou a logickou, kdy po výskytu události ji všichni začnou racionalizovat se slovy: To přece bylo jasné. To však způsobuje, že se do budoucna připravujeme na nějakou konkrétní labuť, která se nám již jednou stala, aniž bychom zkoumali možnosti výskytu jiných černých labutí, na které opět připraveni nejsme. Důvodem mimo jiné je, že nevnímáme širší nadčasový kontext vývoje lidské společnosti, protože naše většinové vzdělávací metody nás přiměly učit se konkrétní fakta, nikoli pravidla, principy a souvislosti. Budujeme své životy a plánování na tom, co se v minulosti*

osvědčilo. Jenže to osvědčené se neopakuje a osvědčenost nezvládá události neosvědčené. Takovou událostí je každá další černá labuť. A my si vytrvale pěstujeme neschopnost černé labutě chápat právě proto, že své osvědčené poznatky z minula bereme jako definitivní a všeobecně a vždy platné.²³“

---

²³SMEJKAL, Vladimír a Karel RAIS. Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích. Vyd.3. Grada Publishing,a.s., Praha 2010, str 117. ISBN 978-80-247-3051-6

3 METODY ANALÝZY RIZIK

Analýza rizik jsou metody a postupy kombinující znalosti z technických, přírodovědných, ekonomických, psychologických a humanitních oborů. Jsou využívány pro řízení a jako podklady pro rozhodování. Analýza rizik obsahuje:

- Klasifikaci pracovní činnosti.
- Identifikaci zdrojů rizik.
- Pravděpodobnost vzniku události.
- Přijatelnost rizika.
- Řešení následků.
- Návrh opatření.

Pro zajištění objektivnosti analýzy je zapotřebí znát co nejvíce informací o zkoumaném objektu nebo procesu a předložit je analytikovi, který analýzu provádí. Ten následně rozhodne o využití nejvhodnější metody pro její vypracování, jelikož není vždy nutné provádět složité kvantitativní hodnocení rizika.

Hlavní rozdělení metod je na kvalitativní, kdy není využíváno matematických postupů, na kvantitativní, kdy naopak základem pro vypracování jsou číselné údaje a jejich následné zpracování nebo kombinací obou způsobů.

Mezi základní metody analýzy rizik patří:

- Check list – kontrolní seznam.
- Analýza kontrolním seznamem (CL).
- What – If Analysis – co se stane, když.
- Preliminary Hazard Analysis (PHA) – předběžná analýza ohrožení.
- Process Quantitative Risk Analysis (QRA) – analýza kvantitativních rizik procesu.
- PNH analýza.
- Hazard Operation Process (HAZOP) – analýza ohrožení a provozuschopnosti.
- Event Tree Analysis (ETA) – analýza stromu události.
- Failure Mode and Effect Analysis (FMEA) – analýza selhání a jejich dopadů.
- Fault Tree Analysis (FTA) – analýza stromu poruch.
- Human Reliability Analysis (HRA) – analýza lidské spolehlivosti.
- Relative Ranking (RR) – relativní klasifikace.

- Causes and Consequences Analysis (CCA) – analýza příčin a dopadů.
- Probabilistic safety Assessment (PSA) – metoda pravděpodobnostního hodnocení.

3.1.1 Check list

Metoda založená na seznamu předem stanovených podmínek. Pomocí kontrolních dotazů dochází ke kontrole projektu a minimalizaci případných negativních jevů.

3.1.2 Analýza kontrolním seznamem

U této metody se využívá seznamu, ve kterém jsou zapsány jednotlivé kroky pro kontrolu stavu. Kontrolu stavu procesu, pak lze na základě vyplnění seznamu předkládat analytikovi nebo managementu, který se tak může snadněji orientovat v problematice a usnadňuje rozhodování.

3.1.3 What - If Analysis

What - If analýza, (Co se stane když), je metodou, při které je využíváno spontánnosti během diskuze. Skupina odborníků při předložení problému, předkládá další možné následky a jejich případné řešení.

3.1.4 Preliminary Hazard Analysis

Předběžná analýza ohrožení má svůj původ v armádě USA. Její využití poskytuje popis zdrojů rizik, nebezpečí a dopadu následků. Využívána je především na začátku projektu a převážně pro analýzu rizik v technologii.

3.1.5 Process Quantitative Risk Analysis

Metoda Analýzy kvantitativních rizik procesu je kvantitativním způsobem zhodnocení četnosti a dopadu nehod v provozu nebo zařízení. Touto metodou dochází k rozšíření kvalitativních metod o číselné vyjádření.

3.1.6 PNH analýza

Analýza PNH je polokvantitativní metoda, rozdělená do tří částí. Část P obsahuje číselný údaj o pravděpodobnosti výskytu nebezpečí. V části N se udává míra nebezpečnosti a v poslední části H je stanoven stupeň závažnosti podle názoru odborníků. Poté

jednoduchou rovnicí $R = P \times N \times H$ je stanovena míra rizika R a priorita pro odstranění rizik.

3.1.7 Hazard Operation Process

HAZOP analýza je metodou hodnocení ohrožení a provozuschopnosti. Tato analýza je standardizována a to normou ČSN IEC 61882 a využívá hledání odchylek v procesu jako potenciální zdrojů možného nebezpečí. Součástí metody je využívání klíčových slov a výrazů.

3.1.8 Event Tree Analysis

Metodou Analýzy stromu událostí dochází ke sledování celého průběhu procesu a stanovení scénáře vzniku nehody. Získaná data jsou graficky znázorněna do „stromu“ pro snazší přehlednost.

3.1.9 Failure Mode and Effect Analysis

FMEA analýza - je analýzou selhání a jejich dopadů. Nejčastěji je využíváno tabulkového znázornění pro zjištění poruch systému od jednotlivých prvků a jejich „kroků“ v procesu.

3.1.10 Fault Tree Analysis

Jedna z dalších grafických metod analýz je Analýza stromu poruch. Tato metoda je založena na zpětném rozboru události a stanovení všech možných pochybení během vývoje celé události spolu s možností selhání lidského faktoru. Požadavkem u této metody je detailní znalost celého procesu a technologie,

3.1.11 Human Reliability Analysis

Metoda HRA je Analýza lidské spolehlivosti. V analýze dochází ke stanovení rizikivosti lidského faktoru. Vychází ze vzájemného vlivu mezi člověkem, prostředím a strojem a zároveň bere v úvahu platné bezpečnostní předpisy.

3.1.12 Relative Ranking

RR analýza, neboli Relativní klasifikace, slouží převážně ke stanovení budoucích postupů a strategiích na základě tří hlavních otázek: Co se může porouchat? Jak často? Jaké jsou následky? Analytik poté může zhodnotit, zda je riziko nutné sledovat.

3.1.13 Causes and Consequences Analysis

Analýza příčin a následků je analýzou kombinující metody FTA a ETA. Spojením obou metod do jednoho grafického znázornění, dochází k získání detailnějšího přehledu všech rizik a následků.

3.1.14 Probabilistic safety Assessment

PSA je metoda pravděpodobnostního hodnocení zranitelnosti jednotlivých prvků systému a jejich vlivů na celek jako takový.

4 PRVNÍ POMOC

„První pomoc je soubor jednoduchých a účelných metod a opatření, která mohou být poskytnuta kýmkoliv, kdekoliv a kdykoliv jako bezprostřední pomoc při náhlém postižení zdraví. Její součástí je i přivolání odborné – nejčastěji zdravotnické - první pomoci a v případě bezprostředního ohrožení života i základní neodkladná resuscitace.“²⁴

4.1 Základní rozdělení první pomoci

- Technická první pomoc - činnost zajišťující prostředí a bezpečí pro poskytnutí zdravotnické pomoci.
- Zdravotnická první pomoc - soubor úkonů zabráňujících zhoršení stavu a ohrožení života.

4.2 Záchranný řetězec

- Poskytnutí základní první pomoci – neodkladné základní ošetření.
- Přivolání odborné zdravotnické pomoci – ohlášení události (tel. č.155, 112).
- Pokračování v poskytování první pomoci – ostatní ošetření, kontrola základních životních funkcí, kontrola stavu.
- Transport postiženého – pokud to situace vyžaduje a povaha postižení umožňuje, zajištění přepravy k odborné zdravotní pomoci (transport v nedostupném terénu).

4.3 Základní úkony první pomoci

- Zjištění události – zjištění příčiny události napomůže ke zvolení správných kroků při ošetření.
- Celkové vyšetření – komplexní kontrola, zjištění základních životních funkcí (stav vědomí, srdeční činnost, dýchání).
- Provedení ošetření – zvolení správného postupu ošetření (technická pomoc, stavění krvácení, resuscitace, zabránění rozvoje šoku, atd.).

---

²⁴ ERTLOVÁ, Františka a Josef MUCHA et al. Přednemocniční neodkladná péče. Vyd 2. Brno 2003. str.13. ISBN 80-7013-379-1

- Kontrola stavu – po zajištění základních funkcí se provádí kontrola stavu, zda nedochází k opětovnému zhoršení, zajištění dohledu, monitorování základních životních funkcí.
- Zajištění komfortu postiženého – zvolení správné polohy, zajištění tepelného komfortu, zajištění tekutin.

4.4 Bezpečnost

Při poskytování první pomoci je důležité zajistit bezpečnost zachránce i postiženého. Zjistit rizika, která by mohla ovlivnit poskytnutí první pomoci a ohrozit na životech, zdraví a majetku všechny zúčastněné osoby. Zvláštní pozornost vyžaduje poskytování první pomoci na pozemních komunikacích a při zhoršených světelných podmínkách. Zejména při ošetřování krvácivých poranění je kladen velký důraz na používání ochranných rukavic. Ačkoliv příslušníci bezpečnostních sborů jednájí v souladu s právními předpisy, je povinnost poskytnout první pomoc pokaždé obdobná. Poskytnout první pomoc je příslušník povinen vždy, jakmile to okolnosti dovolí. Pokud tedy dojde ke vzniku zranění vyžadující ošetření, je nutné zvážit všechny okolnosti, zda bude možné ošetření bezpečně provést. Ošetřování agresivních jedinců je prováděno v silné sedaci a za přítomnosti odborného zdravotnického personálu.

4.5 Povinnost poskytnout první pomoc

Pro příslušníky bezpečnostních sborů vyplývá povinnost poskytnutí první pomoci a zajištění odborného lékařského vyšetření po použití donucovacích prostředků a zbraně, ze zákona, kterými jsou řízeni.

4.6 Neposkytnutí pomoci

Neposkytnutí první pomoci po použití donucovacích prostředků, může mimo jiné, vést k trestněprávní odpovědnosti příslušníka, který je použil.

„(1) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.²⁵

---

²⁵podle §150 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

5 KLASIFIKACE PORANĚNÍ

Pokud dojde k použití donucovacích prostředků s následkem poranění příslušníka nebo útočníka a je zapotřebí soudního projednání, je za tímto účelem požádán soudní znalec. Na základě vstupních informací o poranění vypracuje posudek o mechanismu vzniku a brutalitě napadení. Získaná data slouží při soudním jednání k hodnocení vedení útoku.

„Z medicínského hlediska není rozlišitelné, zda byla primárně velká síla snížena ať už čirou shodou náhod, či aktivní účinnou obranou napadeného (co je argument pro obžalobu), nebo zda již primární útok byl úmyslně ze strany útočníka veden silou, která je menší, někdy třeba opravdu z důvodů neublížit (což je zase argument pro obhajobu).“²⁶

poranění zcela lehkého a přechodného charakteru	ublížení na zdraví		
	lehké	střední	těžké
přestupek	trestný čin		

Obr. č. 1 Klasifikace trestného jednání dle způsobených následků²⁷

5.1 Poranění zcela lehkého a přechodného charakteru

Ze všech poranění jsou nejméně závažná. Jedná se o malý rozsah poranění a následky přetrvávají maximálně několik dní. Projevy zranění: edém, zarudnutí povrchu, oděrky na kůži. Příslušný správní orgán je řeší jako přestupek.

5.2 Ublížení na zdraví

Při vzniku lehkých a středních poranění dochází ke vzniku možných trvalých následků. Poškozený je po určitou dobu v pracovní neschopnosti a je snížena kvalita jeho života. Často je za hranici považováno 7 dnů, která ovšem není vždy určující. Za hlavní ukazatel jsou považovány příznaky projevů, intenzita způsobené bolesti a místo zranění.

²⁶HIRT Miroslav et al., Tupá poranění v soudním lékařství, 1.vyd, Praha 2011, str. 14

²⁷HIRT Miroslav et al., Tupá poranění v soudním lékařství, 1.vyd, Praha 2011, str. 14

5.3 Těžká újma na zdraví

Poranění kvalifikovaná jako těžká újma na zdraví jsou přesně vymezena v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o zmrzačení, ztráta nebo snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo oslabení smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu, usmrcení plodu, mučivé útrapy a poruchy zdraví po delší dobu.

5.4 Sankce

Případné sankce výkonu trestu odnětí svobody, zákazu činnosti a peněžité pokuty za způsobení zranění popř. zranění s následkem smrti jsou uvedeny v zákoně 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

5.4.1 Naplnění skutkové podstaty trestného činu zabití

- 3 - 10 let - úmyslné zabití.
- 5 - 15 let - spáchání na více osobách nebo proti těhotné ženě a dítěti.

5.4.2 Naplnění skutkové podstaty trestného činu usmrcení z nedbalosti

- 1 - 3 roky - smrt způsobená nedbalostí.
- 1 - 6 let - při porušení povinností zaměstnance.
- 2 - 8 let - při porušení bezpečnosti práce.
- 3 - 8 let - dojde-li k usmrcení nejméně dvou osob.

5.4.3 Naplnění skutkové podstaty trestného činu těžké ublížení na zdraví

- 3 - 10 let - při způsobení těžké újmy na zdraví.
- 5 - 12 let - dojde-li k těžké újmě na zdraví na dvou a více osobách, těhotné ženě, mladšímu patnácti let, svědkovi, záchranu konající osobě, z rasové nesnášenlivosti, opětovně nebo ze zavrženíhodných pohnutek.
- 8 - 16 let - je-li způsobena smrt.

5.4.4 Naplnění skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví

- 6 měsíců - 3 roky - ublížení na zdraví.

- 1 - 5 let - újma na zdraví těhotné ženy, jedinci mladšímu patnácti let, svědkovi, záchranu konající osobě, z rasové nesnášenlivosti.
- 5 - 10 let - v případě smrti.

5.4.5 Naplnění skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky

- 0 - 1 rok - ublížení na zdraví.
- 0 - 3 roky - v případě smrti.
- 0 - 4 roky - těžké újmy na zdraví.
- 1 - 6 let - čin spáchán na těhotné ženě nebo mladšímu patnácti let (2 - 8 let s následkem smrti).

5.4.6 Naplnění skutkové podstaty trestného činu těžké ublížení na zdraví z nedbalosti

- Zákaz činnosti nebo 2 roky - způsobením těžké újmy z nedbalosti.
- 6 měsíců - 4 roky - při porušení povinností zaměstnance.
- Peněžitý trest a 2 - 8 let - při porušení bezpečnosti práce a způsobení újmy u nejméně 2 osob.

5.4.7 Naplnění skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti

- Zákaz činnosti nebo 1 rok vězení - ublížení na zdraví při porušení pracovních povinností.
- Zákaz činnosti nebo 3 roky vězení - při porušení bezpečnosti práce a zranění nejméně dvou osob.

5.4.8 Naplnění skutkové podstaty trestného činu rvačka

- 0 - 1 rok - zúčastnění rvačky s následkem ohrožení života.
- Peněžitý trest nebo 6 měsíců - 5 let - při způsobení těžké újmy na zdraví.
- 2 - 8 let - v případě smrti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 IDENTIFIKACE RIZIK

Jak už bylo uvedeno v kapitole č. 2, pro identifikaci rizik je používáno několik metod. Pro tuto práci byly použity čtyři základní metody – Brainstorming, Individuální diskuse se specialisty, Crawfordovy lístky a Poučení z „minulosti“. Všechny metody byly použity nezávisle na sobě. Za účelem identifikace rizik se utvořily tři skupiny odborníků na problematiku složené z instruktorů služební přípravy. Do každé skupiny bylo zvoleno pět zástupců z jednotlivých bezpečnostních sborů. Z taktických důvodů byla podmínka zajištění anonymity odborníků. Složení skupin bylo následující:

- Skupina č. 1 - instruktoři služební přípravy Policie ČR.
- Skupina č. 2 - instruktoři služební přípravy Vězeňské a justiční stráže ČR.
- Skupina č. 3 - instruktoři služební přípravy Celní správy ČR.

Čtvrtá skupina se zastoupením instruktorů Obecní a Městské policie nebyla vytvořena z důvodu častého využívání pro služební přípravu strážníků instruktorů z řad Policie ČR.

Scénář použití jednotlivých metod byl pokaždé obdobný. V první řadě došlo k seznámení s problematikou a následně rozdělení průběhu do osmi základních sekcí. Každou sekci zastupoval jeden ze základních donucovacích prostředků, které jsou pro všechny bezpečnostní sbory totožné, popř. obdobné. Účelem bylo nalézt co nejvíce možných rizik spojených s použitím konkrétního donucovacího prostředku.

6.1 Metoda Brainstorming

Pro vypracování této práce byl zvolen následovný postup. Jednotlivé skupiny byly vždy nezávisle na sobě seznámeny s metodou. Následně došlo k představení tázaných donucovacích prostředků a k pomyslnému rozdělení na osm částí podle donucovacích prostředků. Pro zajištění stejných podmínek, byl stanoven časový fond tří minut na každou otázku. V každé z osmi částí odpovídali specialisté na stejné otázky a to:

- Jaká rizika přináší použití daného donucovacího prostředku?
- Kdo nebo co může být zraněn/o nebo poškozen/o?
- Jakým způsobem k tomu může dojít?

Jednotlivé odpovědi byly zaznamenány a následně využity v jiné metodě a to Individuální diskuze se specialisty.

6.2 Individuální diskuse se specialisty

Jako základem pro vypracování této metody, bylo použito získaných odpovědí z předchozí metody. Z každé skupiny byli opět tázáni nezávisle na sobě vždy dva instruktoři. Každá z odpovědí z předešlé metody byla diskutována a zjišťovala se její opodstatněnost.

6.3 Crawfordovy lístky

S měsíčním odstupem byli odborníci ze skupin opět požádáni o opětovné setkání. Složení skupin bylo zachováno - 3 skupiny zastupující bezpečnostní složky. Cílem této metody bylo nejen rozšíření seznamu možných rizik, ale i vytvoření „kontroly“ výsledků první metody – brainstorming, jelikož obě metody jsou si určitým způsobem podobné. Pro každou ze tří otázek (stejně jako u metody brainstorming) bylo stanoveno 5 minut pro daný donucovací prostředek. Instruktoři odpovídali písemnou formou na lístky, tak aby se žádná odpověď neopakovala. Na závěr byly lístky umístěny na tabuli k následné diskuzi. Výsledky písemných odpovědí spolu s názory při zpětném slovním rozboru byly zaznamenány pro pozdější vyhodnocení.

6.4 Poučení z „minulosti“

Poslední použitá metoda pro identifikaci rizik byla zvolena metoda Poučení z „minulosti.“ Z každé skupiny byl vybrán již jeden zástupce bezpečnostního sboru. Odpovědi z předešlých metod byly konfrontovány se záznamy o použití donucovacího prostředku daného bezpečnostního sboru.

Po shromáždění a vyhodnocení všech odpovědí, bylo následně uplatněno Paretovo pravidlo²⁸ pro identifikaci hlavních rizik při použití donucovacích prostředků a sestaven jejich seznam.

---

²⁸ Paretovo pravidlo je analytická metoda pro zjednodušení rozhodování, dle které 20% příčin způsobuje 80% výsledků.

Tab. č. 5 Identifikovaná rizika

hmaty, chvaty, údery a kopy	změna chování útočnicka, nesprávné použití techniky, poranění pohybového aparátu, poranění páteře, poškození nervové soustavy, deformace tkáně, tržné rány, vnitřní zranění, vnitřní krvácení, krvácení z nosu, poškození zraku, poškození sluchu, správné poskytnutí první pomoci
slzotvorný prostředek	zpětné zasažení, zasažení třetí osoby, nepředvídatelná reakce na účinnou látku, navýšení agrese útočnicka, mechanická nefunkčnost prostředku, opožděná reakce na účinnou látku, úmrtí zvířete (při použití proti zvířeti), nepředvídatelné rozptýlení účinné látky, bezvědomí, rozvoj paniky útočnicka, poškození zraku, poruchy dýchání, popáleniny, poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy, porucha srdeční činnosti, správné poskytnutí první pomoci
elektrický paralyzér	kontaktní vzdálenost, vlastní zasažení, vybité baterie, mechanické poškození přístroje, neúčinnost výboje, izolace oděvem, svalové křeče, ovlivnění srdeční činnosti, popáleniny, správné poskytnutí první pomoci
Taser	dosah elektrod, vybité baterie, mechanické poškození přístroje, izolace oděvem, použití vždy proti jednomu útočnickovi, popáleniny, poranění způsobená pádem při zasažení, nepředvídatelná reakce ve spojení s alkoholem nebo drogami, nervový otřes, správné poskytnutí první pomoci
obušek	nedostatečný výcvik, zasažení „zakázaných“ míst, izolace oděvem, nedostatečná funkce obrany (pryžový obušek), skladnost (tonfa), odepínání obušku z opasku, materiál obušku, nedostatečné vysunutí obušku (teleskop. obušek), zranění třetí osoby při vysunutí obušku, poškození předmětů při vysunutí obušku, tržné rány, zlomeniny, poranění pohybového aparátu, poranění páteře, poranění nervové soustavy, poranění CNS, bezvědomí, poranění cévní soustavy, krvácení, poškození celistvosti pokožky, poškození zraku, poškození sluchu, poranění dutiny ústní, poruchy dýchání, poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy, vnitřní zranění, správné poskytnutí první pomoci
použití pout	nezákonné použití, kontaktní vzdálenost při poutání, nesprávné provádění techniky poutání, nečekaný útok agresora, prohlídka útočnicka, útěk útočnicka, pád útočnicka při poutání, přílišné sevření čelistí pout, samovolné sevření pout, velikost pout, univerzální klíč, ukrytá zbraň na těle útočnicka, zranění poutající osoby o předměty útočnicka, snížená mobilita poutané osoby, poranění pohybového aparátu, snížení průsvitu cév na končetinách, správné poskytnutí první pomoci
úder střelnou zbraní	nenadálá změna povahy situace, nekontrolovaný výstřel zbraně, kontaktní vzdálenost, poškození celistvosti pokožky, poškození zraku, poškození sluchu, poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy, správné poskytnutí první pomoci
hrozba namířenou zbraní	nekontrolovaný výstřel zbraně, psychologický efekt, nervový otřes, správné poskytnutí první pomoci
varovný výstřel	trajektorie střely, nefunkčnost zbraně, vznik závady zbraně, správné poskytnutí první pomoci

7 ANALÝZA RIZIK METODOU WHAT – IF

Analýza rizik touto metodou byla zvolena záměrně, jelikož použití donucovacích prostředků není vždy podle předem zvoleného scénáře – kromě situací, kdy je předem rozhodnuto o nasazení donucovacích prostředků (rozhánění davu, atd.). Většinou se jedná o situaci, která vzniká na základě předchozího jednání všech zúčastněných stran a vyústí v potřebě použití donucovacích prostředků.

Analýza byla provedena obdobným způsobem zastoupení z řad instruktorů služební přípravy jako při identifikaci rizik pomocí brainstormingu (kapitola 6).

V první fázi byla provedena příprava obnášející opětovné představení jednotlivých donucovacích prostředků, jejich základní popis, fyzickou přítomnost prostředků a seznámení se s výsledky identifikace rizik a seznamem nejzávažnějších rizik spojených s použitím prostředků. Časový fond tentokrát nebyl stanoven, ale opět došlo k rozdělení na osm částí podle počtu základních prostředků. Pomocí otázek typu: „Co se stane, když...“ byly vytvářeny modelové situace, ze kterých docházelo k rozvádění jednotlivých rizik. K zachycení co nejvíce odpovědí a scénářů se využilo zvukového záznamového zařízení pro pozdější písemné zpracování.

Během realizování analýzy došlo k překvapivému výsledku, že velké množství rizik vzniká sekundárně po použití a to nedostatečnou znalostí fyziologie lidské těla a poskytování první pomoci.

Vyhodnocení získaných odpovědí, je následně uvedeno vždy spolu s popisem konkrétního donucovacího prostředku a postupem poskytování první pomoci.

7.1 Hmaty, chvaty, údery a kopy

7.1.1 Popis

Jde o základní způsob vedení boje a obrany bez použití zbraně. Primárně jsou určeny k překonání aktivního útoku ze strany útočníka, popřípadě jeho pasivního odporu. Každý příslušník je povinen použít přiměřený donucovací prostředek a nezpůsobit tak újmu druhé osobě nepřiměřeným použitím síly. Údery a kopy jsou vedeny do takových částí, kde způsobí

bolest s minimálními následky. Jednotlivé metody provedení jsou kombinací několika bojových umění, ze kterých původně vycházejí.

- **Hmaty**

Jedná se o uchopení útočníka k překonání jeho pasivního odporu za účelem prosazení služebního zákroku. Účelem je způsobit útočnickovi bolest v dostatečné míře natolik, že upustí od svého jednání. Při překonávání pasivního odporu může dojít ke změně povahy útoku a tudíž změnou na aktivní odpor.

- **Chvaty**

Slouží k uchopení útočníka v takové poloze, že dojde k jeho znehybnění a zabránění dalšímu agresivnímu jednání. Je využíváno páčení, škracení nebo blokování jednotlivých částí těla útočníka. Účinnost je podmíněna správným provedením prováděných technik.

- **Údery**

Jedná se o donucovací prostředek, který je prováděn horními končetinami. Údery jsou zpravidla vedeny na citlivá místa za účelem způsobení velké bolesti a donucení útočníka k zanechání protiprávního jednání. Slouží také k odvrácení útoku a získání tak času pro následnou reakci, popřípadě použití jiného donucovacího prostředku. Mezi hlavní typy úderů patří přímý, spodní a boční úder.

- **Kopy**

Použití je podobné jako u úderů s tím rozdílem, že jsou využívány dolní končetiny. Jsou převážně prováděny čtyři hlavní typy kopů - přímý, obloukový, boční a kop vedený kolenem.

7.1.2 Rizika spojená s použitím hmatů, chvatů, úderů a kopů

Při použití donucovacího prostředku hmatů, chvatů, úderů a kopů lze způsobit závažná zranění jak útočníka, tak i příslušníka. Míru rizika ovlivňuje prostředí, ve kterém k zákroku dochází.

- **Hmaty**

Rizikem použití hmatů je samotná situace, v jejímž průběhu příslušník tento donucovací prostředek použije. Může dojít ke změně chování agresora a následné změně povahy zákroku. Po stránce fyzického působení na lidské tělo, jsou hmaty prováděny na citlivá místa pro zajištění nejvyšší účinnosti. Zde může dojít k poraněním kloubů nebo pohmoždění tlakových bodů použitím nadměrné síly.

- **Chvaty**

Použití chvatů přináší spíše skrytá rizika. Pro správné zvládnutí techniky je zapotřebí dostatečného tréninku. Při něm vznikají první velká rizika poranění pohybového aparátu. Zatímco při nácviku úderů nebo kopů je síla úderu korigována cvičícím, u nácviku chvatů to tak jednoduché není. Snaha o správné nasazení chvatu často vede k pohmoždění kloubů.

Riziko použití chvatů v reálném případě je spojeno s jejich nesprávným použitím vedoucím k následnému uvolnění útočnicka a jeho opětovné agresí. Naopak při použití nadměrné síly dochází ke vzniku poranění kloubů a ve vzácných případech zlomenin. Použitím chvatu s následným pádem útočnicka na zem hrozí riziko poškození páteře způsobené dopadem těla. Účinnost dobře provedené techniky, například přehození přes záda či rameno, je rovna pádu z výšky 5 metrů. Pokud jsou v místě dopadu i předměty je možné způsobit zranění při pádu na ně. Zakončení použití tohoto prostředku bývá spojeno se zapoutáním útočnicka a jeho následným transportem. Zvláštní nebezpečí hrozí ve spojení se šperky, náušnicemi, prstýnky a ostatními předměty umístěnými na těle. Může dojít ke způsobení tržných ran, deformaci nebo ztrátě tkáně (vytržení náušnic, apod.). Jednou z technik patřících do chvatů je i škrcení. To je prováděno mnoha způsoby. Cílem je omezit průtok krve do mozku a omezit tak agresivní chování případného útočnicka. Průtok krve do mozku zajišťují dvě hlavní tepny – krkavice. Ty se nacházejí na krku cca 2,5 cm na každou stranu od štítné chrupavky. Snížením průsvitu cév dojde k omezení přívodu okysličené krve do mozku. Při úplném omezení průtoku nastává do 10 vteřin bezvědomí. Po pěti minutách bez dostatečného množství kyslíku dochází k nevratným poškozením nervové soustavy.

- **Údery**

Údery jsou převážně vedeny do horní části útočnickova těla. Mezi základní údery patří úder sevřenou pěstí do středu horní poloviny těla. Zásah je koncentrován do kloubů sevřené pěsti. Síla úderu je schopna zapříčinit zlomeniny žeber, natržení břišních svalů a způsobit vnitřní krvácení. Výrazné nebezpečí vzniká, dojde-li k nechtěnému úderu do oblasti ledvin, který je může vážně poškodit. Údery vedené do oblastí genitálií jsou sice rizikové, ale v mnoha případech nezbytné pro uvolnění z držení a sevření útočníka. Pokud je zasažena obličejová část, většinou dochází k epistaxi, deformaci nosních přepážek, poranění dutiny ústní, vdechnutí krve, zranění očí, nebo ztráty zraku. Rizikem je použití nadměrné síly s následkem poranění lebeční části včetně CNS. Při úderu vedeným dlaní na zvukovod útočníka, lze následkem rychlého navýšení tlaku protrhnout bubínek a poškodit sluchové ústrojí. Má-li příslušník na ruku prstýnky nebo řetízky, může dojít ke vzniku poranění v souvislosti s těmito šperky a to i na straně příslušníka.

- **Kopy vedené na dolní část těla**

Síla kopu je dána natažením nohy v kolenu. Extenzi zajišťuje čtyřhlavý sval stehenní, který je nejsilnějším svalem lidského těla a ve spojení se šlachami dolní končetiny působí jako kladka. Dopadová rychlost úderu dosahuje rychlosti 50 km/h a kinetická energie dokáže ochromit útočníka. Při zasažení stehenního nervu může dojít k otřesu nervové soustavy a následnému pocitu brnění v dolní končetině. Pravděpodobnost způsobení zlomeniny stehenní kosti je vzhledem k její mocnosti minimální. Rizikem je zde zasažení kloubů s poraněním tvrdé části (vykloubení), nebo měkké části (vazů).

- **Kopy vedené na horní část těla**

Kopy vedené do horní i spodní části těla jsou většinou prováděny za pomoci rotačního pohybu těla. Při dopadu je docíleno rychlosti převyšující 60 km/h a dopadová síla je rovna 500 kg. To je ekvivalent zásahu železnou tyčí. Při zasažení nechráněné hlavy může dojít k četným zlomeninám v obličejové části nebo uvnitř lebky (zlomenina spodiny lebeční). Při nárazu do tvrdé tkáně lebky, dochází k projevům síly úderu na CNS. Mozek vzhledem k povaze uložení v dutině lebeční naráží do stěn dutiny a vzniká otřes mozku s možností jeho zhmoždění.

Při zasažení útočnickova hrudníku lze způsobit mnohočetná poranění (zlomeniny žeber, pneumotorax, hemotorax, poškození srdce, zhmoždění a ruptury plic, srdeční tamponáda). Poranění břicha je nebezpečné zavřené poranění, u kterého dochází k poranění vnitřních orgánů, jako jsou poranění slinivky břišní, ruptura močového měchýře a močových cest, poranění ledvin, slinivky, ruptury trávicího ústrojí, jater.

7.1.3 První pomoc

- **Pohybový aparát**

První pomoc při užití hmatů, chvatů, úderů a kopů primárně souvisí s poškozením pohybového aparátu. Pohyb zraněné končetiny je velice bolestivý proto je zapotřebí zraněnou končetinu pevně fixovat a zamezit tak bolestivému pohybu. Při nedostatečném ošetření dochází ke zhoršení stavu s následkem rozvoje šoku. Při fixaci lze improvizovat a využít ostatních nezraněných částí těla.

U poranění páteře je důležité vyvarovat se zbytečným pohybům se zraněným. Pokud to okolní situace umožňuje, je lepší ponechat zraněného na místě se zajištěním patřičného komfortu (teplo, tekutiny, ticho, apod.) a vyčkat příjezdu odborné pomoci. Je-li nutné zraněnou osobu přemístit, je vhodné využít pomůcek a co největšího počtu osob k rozložení sil. Během transportu je nutností primárně fixovat hlavu s krční páteří, končetiny lze zafixovat pevně k tělu. Při náhlém selhání životních funkcí se zahajuje neodkladná resuscitace.

- **Obličejová část**

S použitím úderů a kopů do obličejové části lze předpokládat vznik krvácivého poranění. Vlastní bezpečnost je na prvním místě a použití ochranných rukavic základem pro ošetřování krvácejících ran. U poranění dutiny ústní lze předpokládat luxaci zubů s nebezpečím jejich vdechnutí a vzniku obstrukce dýchacích cest. Z toho důvodu je nutné provést kontrolu dutiny ústní a případné nečistoty, úlomky a části zubů nebo luxované zuby vyjmout.

Poraněním dutiny nosní dochází ke krvácení. Útočníka je zapotřebí usadit do polosedu s předkloněnou hlavou, aby nedocházelo k polykání krve. Stlačit nosní křídlo k přepážce a zajistit kompresi po dobu minimálně pěti minut.

Při poranění očí je sníženo vidění, popřípadě ztráta zraku. Pravděpodobná je i deformace oční bulvy. Při ošetření se sterilně kryjí obě oči bez tlaku na oční bulvu.

Zranění vzniklá předměty jako jsou prstýnky, náušnice a řetízky mohou mít povahu tržné nebo řezné rány s možností ztráty části tkáně (vytržené náušnice). Je doprovázeno krvácením, které ale nebývá životu nebezpečné. Pokud dojde k amputaci určité části, je nezbytné tuto část najít a zajistit její uložení do sterilního prostředí (gumové rukavice), ránu sterilně překrýt a zajistit protišoková opatření.

- **Poranění dutiny lebeční a CNS**

Pokud dochází k vytékání nažloutlého moku spolu s krví, je to známka možného poranění spodiny lebeční.

- **Vnitřní zranění**

Vznikají přímým nárazem nebo stlačením. Kinetická energie úderu způsobí roztržení břišních orgánů s nebezpečím krvácení a vzniku infekce důsledkem protržení trávicího nebo vylučovacího ústrojí. Nejčastějšími příznaky jsou bolesti břicha, rozvoj šoku ze ztráty krevního objemu do dutiny břišní, bolestivost doteků na oblast břicha a snaha zaujmout úlevovou polohu (pokrčené dolní končetiny a dýchání hrudníkem). Ošetření takto zraněného člověka je v rámci laické první pomoci velice složité a neposkytuje mnoho možností. V první řadě je zapotřebí uložit zraněného na záda do protišokové polohy a pokrčít dolní končetiny. Tím dojde k uvolnění břišní stěny a zmírnění tlaku. Důležité je sledování životních funkcí a zajištění přivolání RZP.

7.2 Slzotvorný prostředek

Slzotvorný prostředek je používán jako donucovací prostředek pro přechodnou dobu. Jeho vlastností je dočasně zneschopňující účinek. Dává tak uživateli možnost se rozhodnout o následném postupu proti útočníkovi. Je to však podmíněno jeho správným použitím.

7.2.1 Popis

Obranné spreje jsou vyráběny pro potřebu osobní sebeobrany. Provedení jsou v podobě malých sprejů nejrůznějších tvarů. Jedná se o tlakově naplněné nádoby účinnou nehořlavou látkou s velkým rozmezím pracovní teploty od -20°C do $+50^{\circ}\text{C}$. Součástí

provedení je i pojistka zabráňující nechtěné použití. Záměrem použití je odvrácení útoku útočníka co možno nejdále od napadeného.

Obr. č. 2 Slzotvorný prostředek²⁹

Tab. č. 6 Rozdělení podle účinné látky

Rozdělení podle účinné látky
látka CN - (chloracetofenom)
látka CS - (2-chlorbenzylidenmalononitril)
látka CR - (dibenz /b,f/ - 1,4 – oxazepin)
látka - bromacetát, bromacetofenom, brombenzylkyanid, xylylbromid
látka OC - (Oleoresin Capsicum), naplněny výtažkem z kajenského pepře
látka - výtažek z pepře

Tab. č. 7 Rozdělení podle způsobu aplikace

Rozdělení podle způsobu aplikace účinné látky
Aerosol mlhy - jedná se o provedení rozprašující účinnou látky v podobě mlhy. Výhodou je vysoká pravděpodobnost vdechnutí látky útočníkem. Negativní vliv na použití mají povětrnostní podmínky a místo použití, kdy hrozí zasažení i příslušníka.
Tekutá střela - aplikačním způsobem je tekutý proud účinné látky, který není tolik závislý na okolním prostředí a umožňuje přesné zasažení útočníka i na větší vzdálenost.
Gel - aplikuje se ve formě gelu. Jeho viskozita zaručuje přesnější použití a větší rozsah, s minimální závislostí na okolním prostředí, lépe ulpívá na pokožce útočníka s minimálním rizikem vdechnutí příslušníkem.
Pěna – podobné výhody aplikace jako u gelové verze, jen látka je ve formě pěny.

²⁹<http://www.euro-security.info/euro-security.info/cs/peprove-spreje-a-sprejove-svitilny/tornado.html>
[4.5.2014]

7.2.2 Použití

Správné použití obranného spreje je dáno aktuální situací a vyhodnocení případných rizik. V první řadě je zapotřebí zvážit vhodnost užití, proti komu/čemu a kde má být prostředek aplikován.

Umístění donucovacího prostředků (nejčastěji na opasku), je zvoleno tak, aby jej příslušník mohl kdykoliv lehce použít. V současné době je většinou bezpečnostních složek používán slzotvorný sprej ve formě tekuté střely s účinnou látkou OC a dosahem do 4 metrů. Některé verze obsahují i LED svítidlo a přináší tak taktickou výhodu osvětlení místa, umožňující svým ostrým světlem oslnit útočnicka a způsobit jeho desorientaci.

7.2.3 Použití proti osobě – odvrácení útoku

Použití slzotvorného prostředku má odvrátit případný útok ze strany útočnicka. Povaha situace tak umožňuje použití zvoleného druhu donucovacího prostředku. Během použití je zapotřebí minimalizovat riziko zpětného zasažení příslušníka nebo třetí osoby. To by mohlo nastat v případě použití za nevhodných povětrnostních podmínek nebo v uzavřených prostorech. Při použití je zapotřebí sledovat reakce útočnicka a předvídat jeho další chování. Ideálním místem pro zasažení útočnicka je obličejová část. Zde může být paralyzován působením látky na oči, dýchací soustavu, sliznice v dutině ústní a pokožku. Zastavovací účinek je závislý na způsobu použití a se vzdáleností se snižuje. Reakce útočnicka na účinnou látku jsou individuální. Hrozí alergická reakce nebo dokonce anafylaktický šok. Odolnější útočnick nebo již „zkušený“ útočnick nemusí být spolehlivě zastaven a použití obranného spreje naopak zvýší jeho agresivitu. U útočnicka pod vlivem alkoholu a psychotropních látek může reakce nastoupit opožděně. Ale pokud je prostředek použit správně, získá příslušník minimálně moment překvapení a čas pro změnu taktiky obrany.

7.2.4 Použití proti zvířeti

Slzotvorné prostředky lze použít i při obraně proti zvířeti. Nejčastěji se jedná o odvrácení napadení psem. V tomto případě je ale použití složitější, jelikož rychlost a reakce zvířete snižují šanci zasažení do míst s největším účinkem a zvyšuje riziko zasažení třetí osoby. Použití prostředku bývá spojeno až v důsledku přímého napadení, kdy je zapotřebí uvolnit stisk čelistí psa. Na správnou účinnost nelze vždy spoléhat a dochází tak ke kombinaci

s jiným donucovacím prostředkem nebo naopak možnosti zdravotních komplikací popř. úhynu zvířete.

7.2.5 Ostatní použití

Dalším možným způsobem použití slzotvorného prostředku je využití jeho fyzikálních vlastností proti pasivitě pachatele. Pokud je pachatel například uzamčen ve svém vozidle a odmítá jej opustit, lze v tomto případě aplikovat účinnou látku do prostoru vozidla a rozptýlit tak účinnou látku. Dusivá vlastnost prostředku přinutí pachatele opustit zasažený prostor. V tomto případě je nutností zvážit případná rizika vznikající z uzamčeného prostoru a zasažení třetí osoby nalézající se v uzavřeném prostoru nebo chybného zvolení místa pro aplikování slzotvorného prostředku. Neúčinnosti látky opět může způsobit zvýšení agresivity útočníka, popřípadě hrozí vznik alergické reakce na účinnou látku s následkem zdravotních komplikací nebo dokonce bezvědomí.

7.2.6 Reakce organismu na slzotvorný účinek

Jak je uvedeno v kapitole 7.2.1., slzotvorné prostředky jsou naplněny účinnou látkou, která má desorientovat a částečně paralyzovat útočníka. Podle typu látky se liší projevy na lidský organismus.

- Látka CN - z dostupných účinných látek nejnižší schopnost lakrimace.
- Látka CS - desetkrát účinnější než CN látka.
- Látka CR - nejsilnější lakrimace.

Při správném použití, je škodlivost látek na organismus minimální. V dostatečně volném prostoru dojde ke zředění látky s příznaky nadměrného slzení a podráždění spojivek.

- **Subjektivní projevy zasažení**

Při „ideálním“ zasažením do obličejové části útočníka dochází následně k slzení, desorientaci, rozvoji paniky, pocitu dušení, chrapot, ztráty rovnováhy a mdloby. Tyto účinky odeznějí během 30 minut.

- **Zasažení očí**

Dochází k podráždění spojivek a jejich překrvení, otoku rohovky, nastupuje palčivá bolest, zvyšuje se nitrooční tlak. Při vysoké koncentraci dochází k poškození oka s možnou deformací. Po 30 minutách může přetrvávat světloplachost.

- **Horní cesty dýchací**

Při zasažení horních cest dýchacích dochází k pocitu silného pálení a překrvení sliznice v dutině nosní s nadměrnou tvorbou hlenu. Je vyvolán dávivý kašel s následkem bolesti v krku a na prsou. Ve vzácných případech vyvolání laryngospasmu a zánětu hrtanu. Příznaky opět po 30 minutách odezní.

- **Plíce**

Při použití v uzavřeném prostoru může dojít k otoku plic. Většinou je spojen s použitím CN látky o vysoké koncentraci a delšímu vystavení této látky.

- **Kůže**

Místo zasažení je zarudlé s pocitem pálení a svědění. Při použití o vysoké koncentraci dochází k popáleninám druhého stupně. Projevy při zasažení látkou CN mohou nastat opožděně – až 3 dny. Při použití látky CR vzniká bolest při styku pokožky s vodou po dobu až 48 hodin.

7.2.7 První pomoc po zasažení

- **Pohybový systém**

Pokud dojde k desorientaci útočníka s následkem pádu, je zapotřebí provést celkové vyšetření, zda-li nedošlo k úrazu. Zde hrozí převážně zlomeniny končetin, poškození páteře, úrazy hlavy a luxace kloubů. Postižená část musí být pevně fixována a zajištěna lékařské péče. Pokud se jedná o otevřenou zlomeninu s krvácením je nutno toto krvácení nejprve zastavit a ránu sterilně krýt.

- **Krvácení**

Postižení, které by mohlo přímo ohrožovat na životě. Při desorientaci či pádu může dojít k perforaci pokožky a vzniku krvácení. To je zapotřebí zastavit, místo sterilně ošetřit a zamezit vzniku infekce.

- **Dechová činnost**

Je-li prostředek použit v uzavřeném prostoru, v rámci poskytnutí technické první pomoci je nutné postiženého z toho prostoru vyvést a zabránit dalšímu styku s účinnou látkou. Uvolnit oděv a zajistit dýchací cesty s přístupem čerstvého vzduchu. Umístit postiženého do vhodné polohy – polosedu a monitorovat životní funkce. Při nedostatečném spontánním dýchání zahájit umělé dýchání.

- **Kůže**

Kontaminovaný oděv s účinnou látkou se odstraní. Hrozí sekundární kontaminace, proto je nutno použít ochranné rukavice. Zasaženou pokožku je zapotřebí dostatečně opláchnout čistou vodou a sterilně krýt.

- **Zrak**

Zajištění dostatečného vypláchnutí zasažených očí čistou vodou a odborné vyšetření. Vyplachování je prováděno tak, aby nedocházelo k opětovné kontaminaci stékající vodou.

- **Alergická reakce a anafylaktický šok**

Na účinnou látku se může dostavit alergická reakce, jejíž rychlý průběh se nazývá anafylaktický šok. Je to stav bezprostředně ohrožující život a laická první pomoc je komplikovaná. Postiženého je nutno posadit a zajistit dostatečný přísun čerstvého vzduchu uvolněním dýchacích cest. Při selhání životních funkcí zahájit resuscitaci a zajistit RZP.

- **Krvácení z nosu**

U epistaxe se postižený umísťuje do polosedu s předkloněnou hlavou a zamezí se tak polykání krve. Natrávená krev v žaludku vyvolává nucení zvracení a vzniká riziko aspirace žaludečního obsahu. Většinou postačí stlačit nosní křídlo k přepážce a zajistit kompresi po dobu minimálně pěti minut.

- **Obstrukce dýchacích cest**

K obstrukci dýchacích cest dochází následkem nedostatečné průchodnosti (alergická reakce, cizí těleso, laryngospasmus, poškození hrtanu). V rámci první pomoci je nutné zajistit přísun čerstvého vzduchu, posadit postiženého a uvolnit dýchací cesty. Cizí těleso

(pokud lze) odstranit mechanicky nebo úderem mezi lopatky. Při nedostatečné ventilaci zahájit umělé dýchání.

- **Náhlá zástava srdeční**

Na použití prostředku může lidský organismus reagovat odlišně. V krajním případě může dojít i k zástavě srdeční činnosti. V tomto případě je nutné neodkladně zahájit kardiopulmocerebrální resuscitaci v poměru 30:2 (stlačení : vdechy) a zajistit odbornou zdravotnickou pomoc.

7.3 Elektrický paralyzér

K běžnému základnímu vybavení příslušníka bezpečnostních sborů v ČR elektrický paralyzér nepatří. Zatím je využíván jen speciálními útvary. Příslušníci procházejí školením, neboť podle zákona ho smí použít jen ten, který k jeho užití byl odborně vyškolen a vycvičen. V některých zemích (např. USA), je již běžně používán. Náklady na jeho používání jsou příliš vysoké. A to nejen pořizovací cena, ale i udržování prostředku v „akceschopném“ stavu. V budoucnu bude patrně běžným donucovacím prostředkem, proto stojí zde zmínit alespoň účinky elektrického proudu na lidský organismus a s ním spojená rizika.

Jsou používány dva základní principy elektrického paralyzéro. Kontaktní (dotykové) a paralyzéry účinné na delší vzdálenost. Kontaktní paralyzéry jsou běžnou osobní ochrannou pomůckou, kterou je možné zakoupit ve specializovaných obchodech. K jejímu nákupu, držení a použití není zapotřebí zbrojní průkaz. Podmínkou je dosažení plnoletosti. Jsou vyráběny v mnoha provedeních, které jsou snadno zaměnitelné za originál (mobilní telefon, svítilny, apod.). Napájeny jsou bateriemi, nejčastěji 9 voltů, popřípadě akumulátorové provedení s možností dobíjení. Tento druh paralyzérů je převážně používán pro osobní ochranu v civilním sektoru. Je nošen skrytě a využívá se momentu překvapení. Způsob použití přináší riziko blízkého kontaktu s útočníkem s možností vlastního zasažení elektrickým výbojem. Pro bezpečnostní složky byl vyvinut vědci z americké NASA speciální elektrický paralyzér TASER.

7.3.1 Taser

Elektrický paralyzér na způsobu palné zbraně byl poprvé předveden veřejnosti v roce 1974. V dnešní době je vyráběn v několika provedeních, od ručních palných zbraní až po dlouhé zbraně. Základní rozdělení konstrukce je na rám zbraně, kde jsou uloženy baterie a výmetnou hlavici obsahující elektrody, el. vodiče a stlačený plyn pro jejich vystřelení. Hlavice je po každém použití vyměněna za novou. Použití nevyžaduje zvláštní znalosti. Stejně jako u kontaktních elektrických paralyzérů je k zakoupení zapotřebí dosažení plnoletosti. Pro civilní sektor jsou určeny hlavice s dosahem 4,5 m. Bezpečnostní složky používají hlavice s dosahem 7 metrů.

Obr. č. 3 Taser a elektrický paralyzér³⁰

Každý majitel zbraně s hlavicí je evidovaný ve speciální databázi držitelů. Při případném zneužití zbraně si policie může vyžádat potřebné informace z databáze. K tomu ji napomůže i zbraň samotná. Pokud dojde k použití, je do okolí rozmístěno okolo 40-ti koleček o velikosti 5 mm různé barvy. Na kolečkách je vždy uvedeno identifikační číslo hlavice.

Princip fungování je jednoduchý. K iniciaci výstřelu po zacílení, je obdobně jako u klasické palné zbraně zapotřebí stlačit spoušť. Stlačený plyn vystřelí dvě šipky se zpětnými hroty. Pro zasažení útočníka není nutné zasáhnout obnaženou část těla. Přenos elektrického výboje je možný i přes oděv (max. 5 cm). Poté následuje výboj 50 000 voltů.

---

³⁰ <http://richmondconfidential.org/wp-content/uploads/2010/07/X26.jpg> [19.4.2014]

Nedojde-li k zastavení útočnicka, je dalším stisknutím spouště opět vyslán do jeho těla další el. výboj.

Elektrický výboj je série vyslaných T-vln. Nervová soustava funguje na principu přenosu vzruchů na úrovni nervových buněk. Při použití Taseru dojde k rušení šíření vln z CNS do svalové tkáně, útočnick ztrácí kontrolu nad svým tělem a nadále není schopen koordinovaných pohybů.

7.3.2 Rizika spojená s použitím elektrického paralyzéro

- **Vzdálenost**

Kontaktní elektrické paralyzéry jsou primárně určeny pro osobní ochranu. Největším rizikem je typ provedení paralyzéro samotného. Útočnick musí být pro použití v dostatečné kontaktní vzdálenosti. Ta ovšem přináší riziko zranění.

Taser riziko krátké vzdálenosti eliminuje. Ale i tento typ provedení je omezen a to vzdáleností vodičů elektrod (4 – 7 m).

- **Nefunkčnost**

Základním principem fungování elektrického paralyzéro je přeměna malého napětí na vysoké. Pokud dojde k situaci, že jsou baterie vybité, je paralyzéro zcela nefunkční.

Během fyzického útoku může dojít k mechanickému poškození přístroje způsobené pádem nebo úderem do přístroje.

- **Neúčinnost**

U kontaktních paralyzéro udávají výrobci hodnoty v rozmezí od 200 kV do 2000 kV. Zásah el. výbojem má vyvolat u útočnicka svalové křeče a zamezit tak dalšímu agresivnímu chování. Pokud je útočnick „zkušený“ nebo pod vlivem alkoholu a drog, účinek nemusí být dostatečný.

- **Zasažení útočnicka**

Zasažením útočnicka přímo na tělo je zajištěna maximální účinnost. V letním období to není problém. Problém nastává má-li útočnick několik vrstev oblečení. Jeho izolační vlastnosti

zabrání průniku výboje do tkáně a rozpoznat siluetu těla pro ideální místo zasažení je obtížné.

Při použití Taseru je podmínkou zasažení útočníka oběma hroty. Pokud se útočník pohybuje na hranici vzdálenosti pro použití, nemusí vždy příslušník správně tuto vzdálenost odhadnout a může dojít k vystřelení hlavice bez zasažení cíle.

Při fyzickém kontaktu s útočníkem hrozí vlastní zasažení el. výbojem.

Pokud je více útočníků, je použití Taseru obtížné, jelikož ho lze použít vždy proti jednomu. Hrozí vyvolání konfliktní situace s „pomstou“ ze strany ostatních agresorů.

- **Vliv elektrického výboje na organismus**

Elektrický paralyzér produkuje stejnosměrný elektrický proud (DC). Ten je pro lidský organismus méně nebezpečnější než proud střídavý (AC). Oba dva druhy způsobují svalové křeče a rozklad krve. Nebezpečnost střídavého proudu spočívá v jeho frekvenci. Ta výrazně ovlivňuje převodní systém srdeční a má tak vliv na funkci srdečního svalu. Při vystavení účinku tohoto proudu může docházet k fibrilacím.

Elektrický výboj generovaný Taserem má vliv na příčně pruhované svalstvo. To vylučuje působení na životně důležité orgány. V minulosti došlo k úmrtím v návaznosti s použitím Taseru a společnost začala řešit otázku ohledně bezpečnosti používání Taseru. V roce 2008 v Nice byla představena studie, která přinesla závěr, že použití elektrických výbojů nezpůsobuje smrt a náhlá úmrtí byla spojena s konzumací alkoholu a psychotropních látek u osob, proti nimž byl prostředek použit. Studie také uvádí, že Taser neovlivňuje kardiostimulátory a defibrilátory, které jsou implantovány do těla. El. výboj Taseru dosahuje hodnoty 50 kV, do těla ale proniká pouze napětí 400 V a proud 2,1 mA. Tyto hodnoty nemohou být pro člověka smrtelné.

V místě průniku el. výboje do těla se mohou objevit zarudnutí se známkou popálenin.

- **Pád**

Pokud dojde k paralyzování útočníka a jeho následného zhroucení k zemi, může dojít k poranění v souvislosti s pádem. Hrozí vznik tržných ran, zlomenin a úrazů hlavy.

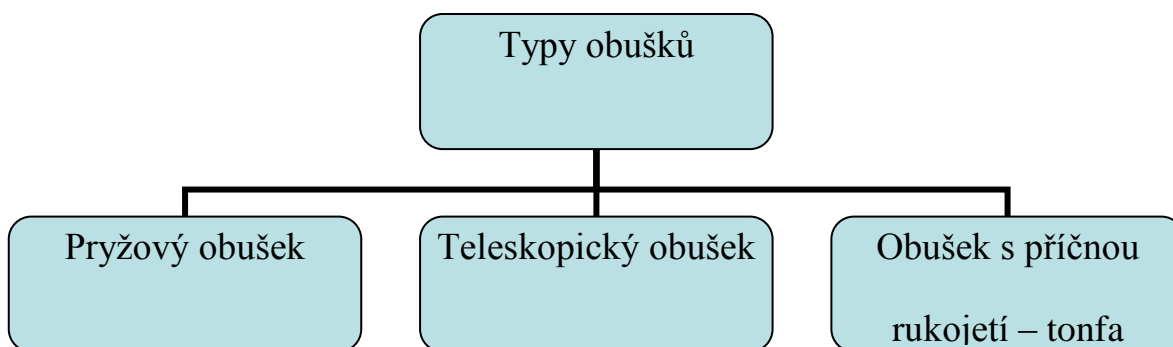
7.3.3 První pomoc při zasažení elektrickým paralyzérem

Při každém úrazu elektrickým proudem, je zapotřebí poskytnout první technickou pomoc. Nutností je odstranit zdroj elektrického proudu a vyvarovat se vlastnímu zasažení.

Úraz el. proudu generovaného paralyzérem nebude mít destruktivní účinky podobné úrazům například od traťového vedení. Budou spojeny s rozsahem účinků paralyzéru. Pokud je útočník pod vlivem alkoholu nebo drog, nebude jeden výboj dostačující a bude zapotřebí opakovaného použití s pravděpodobností nervového otřesu s možností rozvoje šoku. Protišoková poloha pomůže zklidnit neurogenní otřes. Pokud následkem pádu dojde ke vzniku tržných ran s krvácením je zapotřebí toto krvácení zastavit a rány sterilně krýt.

7.4 Obušek

Z pohledu historie je obušek nástupcem dříve používané šavle. Z pohledu použití patří k nejpoužívanějším donucovacím prostředkům. U bezpečnostních sborů se v dnešní době používají tři základní typy obušků.

Graf č. 1 Typy obušků

Použití obušku je podmíněno absolvováním speciálního výcviku, kde se příslušník naučí využívat veškerých výhod tohoto prostředku. Obušek umožňuje rozšíření akčního dosahu příslušníka se zachováním jeho bezpečného odstupu od útočníka. Psychologický efekt vznikající již uchopením obušku, popř. vysunutím teleskopického obušku, lze využít při stupňující se agresi útočníka a dát tak najevo, že jeho chování překračuje určitá meze a může dojít k použití donucovacího prostředku.

Obr. č. 4 Typy obušků³¹

7.4.1 Pryžový obušek

Obušek nahradil šavli používanou u četnictva v roce 1919. Kromě obranné funkce byl také využíván k řízení dopravy. Gumové provedení obušku eliminuje nebezpečí vzniku devastujících zranění při jeho nesprávném použití. V 90. letech 20. století byl nahrazen tonfou.

7.4.2 Obušek s příčnou rukojetí - tonfa

Původem se jednalo o součást mlýnského zařízení chudých farmářů v Japonsku, kteří ji využívali při obraně proti útokům Samurajů. Svoji praktičností si získala místo v mnoha bojových umění a dnes je využívána u bezpečnostních sborů. Díky své konstrukci umožňuje využití technik úderů, škracení, páčení, porazů a krytů.

7.4.3 Teleskopický obušek

Jedná se o provedení obušku s výhodou kompaktních rozměrů. Upevněním na opasek neomezuje v pohybu a u motorizovaných jednotek nebrání při jízdě vozidlem. Je vyráběn ve dvou základních verzích – z kalené a nekalené oceli. U bezpečnostních sborů je využíváno provedení z kalené oceli. To rozšiřuje možnosti použití obušku a zastává funkci multifunkčního nástroje se širokým spektrem příslušenství. V dnešní době pomalu nahrazuje obušky s příčnou rukojetí.

---

³¹ vlastní zdroj

7.4.4 Rizika použití obušku

Správné použití obušku je podmíněno dostatečným výcvikem. Pokud nejsou zvládnuty základní techniky, lze obušek proměnit v nebezpečný či dokonce život ohrožující předmět. Při nesprávném použití se útočník může zmocnit obušku a použít ho proti zakročujícímu příslušníkovi.

Vhodné použití obušku je při bránění výtržnostem, narušování veřejného pořádku, zajištění bezpečnosti příslušníka nebo třetí osoby, provádění eskort osob, zabránění vstupu, vytlačování nebo jako multifunkční nástroj.

Společná rizika pro všechny tři typy obušku jsou vedení úderů do zakázaných míst (hlava, krk, oblast ledvin, tvrdé tkáně, atd.) a použití obušků převážně v zimním období, kdy útočník má na sobě silnou vrstvu oblečení.

- **Pryžový obušek**

U pryžového obušku je tento jev eliminován konstrukcí a použitým materiálem. Úder pryžového obušku způsobuje nepříjemnou štiplavou bolest. Jeho pružnost a deformita při úderu nezpůsobuje zranění pohybového aparátu nebo smrt útočníka. Pro své vlastnosti je využíván převážně u bezpečnostních agentur s nutností minimálního výcviku použití. Avšak ohebná konstrukce obušku nepřináší možnost využití dostatečné obrany a krytí.

- **Obušek s příčnou rukojetí – tonfa**

Obušek s příčnou rukojetí je světě používán ve dvou provedeních. Zatímco dřevěné provedení je používáno v bojových sportech, gumové nebo plastové je využíváno u bezpečnostních sborů. Použití tonfy je obdobné jako u teleskopického obušku. Kolmá část obušku umožňuje navíc provádět některé techniky.

Hlavní nevýhoda tonfy spočívá v její konstrukci a velikosti. I přes možnost teleskopického provedení je její skladnost obtížná. Například při pronásledování pachatele a překonávání překážek je pohyblivost příslušníka výrazně omezena. U motorizovaných jednotek často dochází k „zapomínání“ obušku ve vozidlech jelikož skladnost tonfy neumožňuje pohodlný posed nebo bezpečné řízení vozidla. Příslušníci tak tonfy odepínají z opasku a volně ukládají do vozidel. Při vzniku mimořádné krizové situace je příslušník vystaven nebezpečí z absence jednoho z donucovacích prostředků.

Použitý materiál k výrobě moderního obušku s příčnou rukojetí zajišťuje jeho lehkost a pevnost. To však v sobě skrývá další riziko při použití. U osob pod vlivem alkoholu a drog může dojít ke snížení prahu bolesti. K odvrácení útoku je pak nutné opakovaného použití. Dochází ke vzniku mnohačetným poraněním i zraněním na hlavě útočníka.

- **Teleskopický obušek**

Všestrannost dělá z teleskopického obušku ideální donucovací prostředek. Kompaktní rozměry umožňují skryté nošení a využití momentu překvapení, rozměry ve složeném stavu neomezují na pohybu ani řízení vozidla. Provádění obranných nebo útočných technik vyžaduje zvládnutí speciálního školení. Při výcviku je příslušník upozorňován na správné vysunutí teleskopických částí. To oproti předešlým obuškům přináší první riziko použití. Vysunutí je prováděno převážně švihem ruky. Pokud není použita dostatečná razance, nedojde k plnému vysunutí a hrozí nebezpečí samovolného zatažení obušku. To může vážně ohrozit příslušníka na bezpečnosti a zdraví. Druhým rizikem je prováděný manévr vysunutí obušku. Během vysouvání opisuje obušek pomyslnou kružnici. Umístěné předměty nebo osoby stojící v trajektorii obušku mohou tak přijít k úhoně.

Kalené provedení umožňuje použití pro páčení, otevírání či rozbíjení. Tento velice pevný a odolný materiál skrývá vysoké riziko z nepřiměřeného a nesprávného použití obušku. Při výcviku je dbán důraz na správné použití do míst na těle útočníka aby nedocházelo k jeho zraněním. Pokud dojde k úderu do tvrdých tkání útočníka, může dojít k jejich vážným poškozením nebo dokonce k smrti.

7.4.5 Poranění následkem použití obušku

Používání obušku sebou nese určitá pravidla. Je zakázáno směřovat údery na hlavu, krk, tvrdé tkáně, břicho a genitálie. Údery jsou vedeny na svalnaté části, jako jsou hýždě, záda (kromě oblasti ledvin), stehna a paže.

Ze zákona neexistují rozdíly mezi obuškami z hlediska použití. Při zákroku nelze s určitostí předvídat všechny pohyby útočníka. Lze tak snad zasáhnout i místa se zvýšenou citlivostí vzniku tupých poranění.

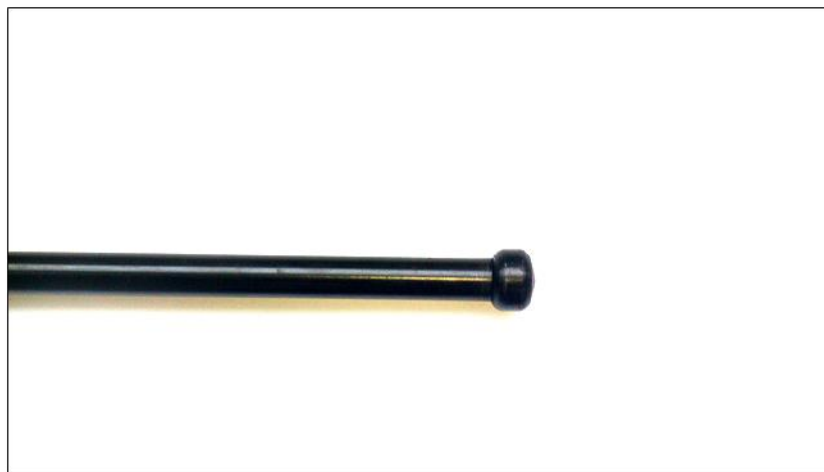
- **Fyzikální vlastnosti**

Tupá poranění vznikají v místech dopadu předmětu nebo přenesením síly úderu na ostatní tkáň (zlomeniny). Rozsah poranění závisí na hmotnosti, rychlosti úderu a velikosti obušku.

$$\text{Rozsah poranění} = \text{hmotnost} \times \text{rychlost}$$

Poranění závisí také na vlastnostech obušku. Z pohledu reologie se jedná o pružnost, plasticitu a viskozitu obušku. Pružný materiál se navrácí do svého původního tvaru. Plastický materiál po překročení kritické meze zůstává v deformovaném tvaru a viskózní materiál se deformuje konstantně. Na základě těchto fyzikálních vlastností vznikají velké rozdíly při použití obušků o rozdílných materiálech.

Zákon o zachování hybnosti platí i při použití obušku. Zde primárně rozhodují velikosti styčných ploch a rozložení účinné síly. Rozdíl lze demonstrovat na rozdílu použití tonfy a teleskopického obušku. Nejčastější používaný průměr tonfy je 32 mm a 510g. U teleskopického obušku je to okolo 15 mm a 370g. Pokud by došlo k úderu na hlavu útočníka teleskopickým obuškem, dojde pravděpodobně ke vzniku tržné rány, zlomeniny klenby lební a vzniku pohmoždění mozku. Zatímco u obušku s příčnou rukojetí lze předpokládat pohmoždění měkké tkáňe a komoce mozku.

Obr. č 5 Zakončení obušku³²

---

³² vlastní zdroj

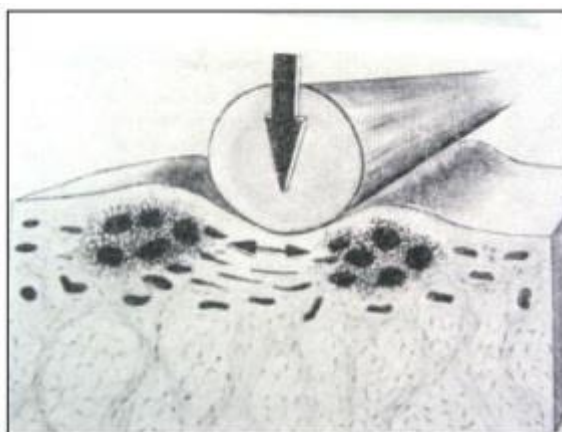
V neposlední řadě o rozsahu poranění rozhoduje také tvar obušku, respektive tvar dopadové plochy. Pryžový obušek a tonfa mají převážně zachovaný stejný tvar po celé své délce. Z konstrukčního hlediska toto není možné u obušku teleskopického, kdy se jednotlivé části obušku do sebe zasunují. Jeho tvar připomíná jehlan s hlavicí (obr.č.5). Ta z pohledu fyzikálních zákonů zvětšuje účinnou sílu (např. jako u kladiva). Proto při styku s tkání dochází k přenosu energie nejprve v místě prvního kontaktu posléze ve zbytku dopadové plochy. U obušků s konstantním tvarem je přenos energie po celé délce styčné plochy rovnoměrný.

- **Poranění měkkých tkání**

V momentě kdy dojde k úderu obušku do měkké tkáně, je veškerá krev v místě vytlačena do okolí. To má za následek zblednutí místa dopadu. Rozšířením vlásečnic v podkoží a překrvením způsobí následující zčervenání.

Pokud je úder veden s větší razancí, dochází ke vzniku krvácení do pokožky a podkoží s možností tvorby hematomu.

Velikost hematomu závisí na síle úderu, velikosti plochy obušku, srážlivosti krve a věku. V místě úderu lze pozorovat charakteristický obtisk obušku – dvojitý pruhovaný otok s bledým středem (obr.č.6).

Obr. č. 6 Úder obušku³³

---

³³ <http://www.uslhk.cz/userfiles/files/Tupa%20poraneni.pdf> [26.4.2014]

Ve výjimečných případech nedochází k porušení krevního řečiště po úderu obuškem, ale k poškození cévních stěn s možností tvorby trombů. V tomto případě hrozí uvolnění vzniklých trombů do cévního řečiště s vytvořením překážky v plicní tepně a akutní selhání pravé komory srdeční.

Převyšuje-li síla úderu hraniční mez kůže, dochází perforaci pokožky a vzniku tržných ran. Jelikož okraje ran jsou nerovné a proces hojení neumožňuje dostatečné vyplavování odumřelých částí tkání, trvá léčba několik týdnů. Doprovázena je vznikem jizev. Bezprostředně po vzniku tržných ran hrozí proniknutí infekčního agens do těla a „otravy krve“ - septického šoku.

První pomoc

Akutnost ošetření v rámci první pomoci je u nekrvácících ran je minimální. Postižená místa lze chladit, a tím zmenšit otoky. U tržných ran je nutné dbát na bezpečnost za použití gumových rukavic. Pokud dochází k masivnímu krvácení je nutné ho co nejrychleji zastavit a místa sterilně krýt.

- **Poranění tvrdých tkání**

Ke vzniku zlomeniny kosti je zapotřebí dostatečné síly. Koniar a Leško ve své publikaci Biomechanika vydané v roce 1990 uvádějí pevnosti některých dlouhých kostí. Například kost pažní má hraniční mez 6000 N, kost stehenní 7500 N a holenní kost 5000 N.

Způsob vzniku zlomeniny je dvojitý – přímý a nepřímý. Při použití obušku dochází převážně k přímému vzniku zlomenin, zlom je v místě dopadu obušku. Nepřímá zlomenina vzniká v jiném místě kosti. Příkladem lze uvést pády na horní končetiny. Pokud dojde k perforaci pokožky je tento typ zlomeniny označován za otevřenou zlomeninu. Její nebezpečnost spočívá v riziku ztráty krevního objemu, rozvoje hemoragického šoku a vniku infekce do těla. Zavřené zlomeniny jsou z pohledu akutnosti ošetření méně závažné. Celistvost kůže je zachována a ošetření není komplikované přítomností krve. Pohled na vytékající krev z rány výrazně ovlivňuje psychiku nejen zraněné osoby, ale i osoby provádějící první pomoc. Riziko rozvoje hemoragického šoku je stejné jako u otevřené zlomeniny, jelikož se při protržení cév může do tkáně uvolnit až několik litrů krve.

Tab. č. 8 Krevní ztráty při zlomeninách

Zlomenina	Objem ztráty krve – v litrech
Kost pažní	0,8
Předloktí	0,4
Stehenní kost	2
Bérec	1

Tab. č. 9 Příznaky zlomenin

otevřené zlomeniny	zavřené zlomeniny
perforace kůže	vznik pohmožděnin
krvácení	hematom v místě zlomení
viditelné části zlomených kostí	zduření v místě zlomení
nadměrná pohyblivost končetiny	
silná bolest na dotek	
nepřirozená pozice končetiny	

První pomoc

Základní první pomoc se odvíjí podle typu zlomeniny. Uzavřená zlomenina nevyžaduje akutní stavění krvácení. Postižený je většinou při vědomí. Při ošetřování za běžných podmínek lze využít asistence postiženého. Při ošetřování útočníka, proti němuž bylo použito donucovacího prostředku nelze příliš spoléhat na spolupracující jednání.

Zlomenou končetinu je zapotřebí fixovat. K fixaci lze použít improvizovaného závěsu, nebo využít v případě zlomeniny dolní končetiny druhou, zdravou končetinu. V dnešní době jsou dojezdové časy záchranných služeb minimální, ošetřující by měl tak zvážít postup ošetřování. Hledání či dokonce vyrábění vhodných dlah a následné obvazování, jak bývá často uvedeno v příručkách první pomoci, je vhodné použít v terénu mimo dosah civilizace.

Provádět repozice nebo napravení zlomených částí končetin se nedoporučuje vzhledem k možnostem zhoršení stavu poškozeného a vzniku dalších komplikací. Jedinou výjimkou je absence pulzu za zlomeninou. Repozicí lze uvolnit stlačenou tepnu a zajistit tak přísun živin ke tkáním. Pokud dochází k příznakům rozvoje šoku je zapotřebí zajistit protišoková opatření.

Otevřená zlomenina je komplikované poranění. Často bývá spojeno s masivním krvácením z porušených cév. Vytékající krev může být smíšená a nelze s přesností určit, zda jde o krvácení tepenné či žilní. Ke stavění krvácení je nejlépe využít tlakových bodů s kombinací použití zaškrcovadla. Jako zaškrcovadlo lze použít jakékoliv látky o dostatečné šíři a délce. Po zastavení krvácení je nutné provést dostatečnou fixaci končetiny a ránu sterilně krýt. Vzhledem k přítomnosti kostních úlomků je sterilní krytí prováděno ohleduplně a nevytváří tlak na místo zlomeniny. Během provádění ošetřování hrozí změna stavu postiženého. Kontrola životních funkcí je součástí vyšetření a pravděpodobnost rozvoje šoku je vysoká.

• **Poranění hlavy**

Poranění hlavy při použití obušku nejsou žádnou výjimkou. I přesto, že je vedení úderu na hlavu zakázané, může k tomu dojít vlivem nečekaného pohybu útočnicka. Zranění jsou natolik vážná, že je zapotřebí věnovat této části zvláštní pozornost.

Základním rozdělením je na část mozkovou a část obličejovou. Kostra hlavy je složena z 22 kostí. Dutinu lební, v níž je uložen mozek tvoří 8 kostí pevně spojených švy. Část obličejovou tvoří 14 kostí. Odolnost lebky je okolo 8 kN.

Poranění vznikající ve vlasaté části jsou hůře rozpoznatelná a rozsah zranění lze snadno přehlédnout. Otoky způsobené úderem obušku nebo pádem na pevnou překážku mizí do několika dnů bez trvalých následků. Tržné rány jsou spojeny s přítomností krvácení a odtržení vlasů. Rány se hojí zjizvením.

Funkce mozku je v první řadě funkcí řídicí. Dojde-li k poruchám těchto funkcí, mohou nastat fatální důsledky. Poranění týkající se poškození mozku lze rozdělit na dvě základní skupiny a jsou doprovázena poruchou vědomí.

Primární poranění:

- Otevřené nitrolební poranění – úderem do lebeční oblasti dochází k porušení tvrdé mozkové pleny. Je porušena celistvost kůže a hrozí průnik infekce. Úlomky kostí mohou být vpáčeny do prostoru mozku a působit na něj tlakem.
- Zavřené nitrolební poranění – při úderu nedochází k porušení tvrdé mozkové pleny. Nejčastěji se jedná o zlomeninu spodiny lebeční. Příznakem je vytékající mozkomíšní mok z uší a nosu doprovázený brýlovým hematomem.

- Otřes mozku – porucha vědomí a mozkových funkcí, občas doprovázeno amnézií.
- Zhmoždění mozku – zhmoždění vzhledem ke specifikacím obušku bude v místě dopadu, nikoliv i na opačné straně (k tomu je zapotřebí úder větší plochou, nebo náraz). Dochází k poruše vědomí, které může trvat i několik týdnů.

Sekundární poranění

- Edém mozku – nejčastěji se vyskytující se komplikace při úrazech hlavy. Dochází k hromadění nitrolební tekutiny v mozkové části. Ta vytváří tlak na mozek, který je následně utlačován a dochází k poruchám funkcí.
- Krvácení do mozkové tkáně – krvácení z porušených cév mozkové tkáně. Vlivem úderu dochází k porušení stěn cév a krvácení do prostoru mozku. Hromaděním krve v prostoru vzniká tlak na mozek. K útlaku mozku postačí pouhých 25 ml krve.
- Poškození axonu neuronů – poškození na buněčné úrovni. Vlivem síly je způsobeno mechanické přerušení axonů s následkem nemožností přenosu vzruchů mezi neurony. Rozsah poranění je přímo úměrný síle úderu.

V obličejové části dochází k převážně k těmto zraněním

- Poranění očí - nebezpečí ztráty zraku vlivem úderu nebo nedostatečným ošetřením.
- Poranění měkkých tkání nosu - poškozením chrupavky v nosní přepážce dochází odtržením sliznice s krvácením
- Poranění zevního ucha - časté poškození boltce. Vznik hematomu v podkoží.
- Poranění středního ucha - toto poranění je doprovázeno krvácením a silnou bolestí vzniklou protržením bubínku.
- Poranění vnitřního ucha – zranění doprovázeno poruchou rovnováhy
- Poranění rtů - vzhledem k prokrvení tkáně často krvácivé poranění. Vznik poranění je spojen přímo dotykem obušku nebo o zuby.
- Poranění zubů – zlomeniny, kontuze, subluxe, luxace zubů. Nebezpečí vdechnutí uvolněných zubů.
- Poranění dolní čelisti – dolní čelist je jedinou pohyblivou kostí na kostře lebky. Je spojena čelistním kloubem. Vlivem působení síly úderu může dojít ke zlomenině nebo luxaci.

S úrazy hlavy jsou spojována poranění krku a páteře. S použitím obušku je hlavní riziko úderu do oblasti krční páteře. Tvoří ji 7 obratlů, ze kterých jsou nejdůležitější první dva – atlas a axis (nosič a čepovec), zajišťující pohyby hlavy a zároveň sloužícím jako ochranný obal pro prodlouženou míchu – řídicí centrum dechové činnosti. Na frontální straně krku je nejzranitelnějším místem oblast hrtanu, kde hrozí poranění a snížení průsvitu průdušnice a vzniku obstrukce dýchacích cest.

Zranění krční páteře a krku

- Otřes míchy – podobně jako u poranění mozku jsou příznaky přechodného charakteru.
- Pohmoždění míchy – v oblasti úderu vznikají drobná krvácení, S vznikajícím otokem dochází k utlačování prodloužené míchy a funkce jsou omezovány.
- Přerušení míchy – vlivem působení síly dochází k přerušení míchy nebo k jejímu rozdrcení. Následkem je ochrnutí pohybového aparátu.
- Komoce hrtanu – k mechanickému poškození nedochází. Hrozí riziko vzniku reflexní kardiopulmonální zástavy.
- Kontuze hrtanu – dochází k mechanickému poškození stavby hrtanu, průsvit dýchacích cest je snížen a vzniká inspirační dušnost. V místě úderu vzniká otok, který nadále snižuje průchodnost dýchacích cest.

První pomoc

První pomoc při úrazech hlavy je obtížná. Přesný rozsah zranění není znám a lze tudíž učinit pouze opatření zabráňující zhoršování stavu. Při vzniku tržných ran je zapotřebí v první řadě stavět krvácení a místo sterilně krýt. Ve vlasové části je komplikace sterilního krytí spojena s vlasovým porostem. Při poranění hlavy dochází často k poruchám vědomí. Postižený se proto ukládá do stabilizované polohy se zvýšenou horní polovinou těla, která zajistí stabilitu a vlivem gravitace snižuje přísun krve do mozku. Poloha na zádech s podloženou horní polovinou těla se používá u poranění se zachovaným plným vědomím. Nejdůležitější součástí je monitorování životních funkcí. Při zástavě dechu nebo srdeční činnosti je nutné zahájit resuscitaci.

- **Poranění hrudníku a břicha**

Posledním závažným místem při použití obušku je trup těla. Existují videozáběry příslušníků jak svými obuškami „tlučou“ do ležících bezbranných těl. Vlivem neustálého tlaku dochází k četným polytraumatům. Mezi základní příznaky poranění hrudníku patří dušnost, kašel, namodralé zbarvení periférií, zrychlený puls, úzkost a ztráta vědomí. Poranění břicha doprovází silná bolest, rozvoj šoku, bolest na dotek a zaujímání úlevové polohy.

Poranění hrudníku

- Pohmožděninny – (viz poranění měkkých tkání).
- Poranění žeber – vlivem tlaku vznikají poranění žeber, opora hrudníku je narušena a dochází k paradoxnímu dýchání. Úlomky žeber mohou být ohrožením pro orgány uložené v dutině hrudní.
- Pneumotorax – jenž může být otevřený či zavřený. Při použití obušku lze předpokládat vzniku uzavřeného pneumotoraxu. Ten není tolik životu nebezpečný jako pneumotorax otevřený, kdy do prostoru hrudní dutiny proniká okolní vzduch a dochází k vyrovnání rozdílů tlaků. Dochází ke zhroucení postižené plíce s následkem dechové obstrukce.
- Hemotorax – Život ohrožující krvácení do prostoru plic z prasklých stěn cév. Hrozí rozvoj šoku ze ztráty krevního objemu, zalití plicních sklípků krví a zamezení tak výměny krevních plynů. Toho lze docílit i nesprávným postupem ošetření, kdy postižený je položen a dojde k rozlití krve do větší plochy plic.
- Pohmoždění srdce – porucha srdeční činnosti následkem úderu do oblasti osrdečníku.
- Srdeční tamponáda – krvácení do oblasti osrdečníku. Objem krve utlačuje myokard.
- Ruptura plic – vlivem silného tlaku dochází k protržení plic a vzniká pneumotorax.

První pomoc

Při poranění hrudníku je úkolem první pomoci zajistit dechovou a srdeční činnost. Veškeré ošetření je prováděno v polosedě tak, aby došlo k eliminaci zhoršení stavu případným hemotoraxem. Zlomená žebra je zapotřebí fixovat, jelikož každý nádech či výdech je bolestivý a je doprovázen pohybem zlomených úlomků žeber. Provádí se pevný obvaz

hrudníku. U otevřeného pneumotoraxu je nutné obnovit rozdíl tlaků prostředí. Na místo průniku vzduchu se umísťuje poloprodyšný obvaz. Životní funkce jsou pravidelně monitorovány a při selhání je nutné zahájit resuscitaci.

Poranění břicha

- Zavřená poranění - vznikají přenosem kinetické energie obušku na orgány uložené v dutině břišní.
- Poranění břišních orgánů – poranění doprovází vznik krvácení, které je životu nebezpečné, jelikož jeho včasné zastavení je nesnadné.
- Poranění trávicího a vylučovacího ústrojí – kromě vzniku krvácení je poranění spojeno s nebezpečím vzniku infekce z přítomnosti zbytků potravy v dutině břišní.
- Poranění bránice – poraněním dochází k poruše dechové činnosti.
- Ruptury břišních cév – nebezpečné krvácení do dutiny břišní. Stavění krvácení je obtížné. Při poškození velkých břišních cév dochází k velké ztrátě krevního objemu s následkem smrti ještě před poskytnutí první pomoci.

První pomoc

Zranění břicha jsou závažným poraněním. Podobně jako u poranění hlavy, je ošetření komplikované z důvodu neznámého rozsahu zranění. Správným vyšetřením a monitorováním životních funkcí lze předvídat vzniklé potíže. Ošetření se provádí položením postiženého na záda a pokrčením dolních končetin. Tím je uvolněn tlak na dutinu břišní a umožněno provedení vyšetření pohmatem. Při rozvoji šoku je zapotřebí nadzvednout celou dolní část těla nad úroveň srdce. Pokud dojde k selhání životních funkcí, musí být zahájena neodkladná resuscitace.

7.5 Použití pout

Pouta patří mezi základní donucovací prostředky. Použití pout je omezeno zákonem. Zde dochází k jednotlivým rozdílům použití u bezpečnostních sborů.

Příslušník Policie ČR může ze zákona použít pouta v případě:

- Zajištění osoby.
- Zadržení osoby.

- Zatčení osoby.
- Dodání do výkonu trestu, zabezpečovací detence, ochranné léčby a výchovy.
- Nezbytného provedení procesních úkonů.
- Obavy o bezpečnost osoby, majetku, veřejného pořádku nebo útěku osoby.

Strážník městské nebo obecní policie smí použít pout k omezení osoby:

- Omezení osobní svobody dle §76 trestního řádu.
- K předvedení osoby.
- Proti osobě, která klade odpor.
- Proti osobě, která fyzicky napadá jinou osobu, strážníka, ohrožuje život svůj nebo jiné osoby, poškozujíc cizí majetek nebo hrozí její útěk.

Příslušník Celní správy může omezit osobu, která:

- Fyzicky napadá jinou osobu, celníka, poškozujíc cizí majetek nebo hrozí její útěk.
- K předvedení osoby.
- Eskortě osoby.

Příslušník Vězeňské služby a justiční strážce používá pouta k omezení osoby která:

- Ohrožuje život a zdraví, fyzicky napadá strážníka nebo jinou osobu, poškozujíc majetek, maří účel výkonu, narušuje pořádek v prostorech soudů, věznicích, státních zastupitelstvích, zdravotnických zařízení a střežených objektech nebo hrozí její útěk.
- Při předvádění osoby ve výkonu trestu, vazby, léčby.

Při použití pout dochází k omezení osobní svobody osoby. Ta smí být omezena pouze po nezbytně dlouhou dobu, kdy dochází k nepřijatelnému chování osoby, vůči níž byl prostředek použit. Jakmile důvody použití pominou, je povinen příslušník pouta sejmout. Vyjma Policie ČR, je tato doba zákonem na 2 hodiny. Osobu lze připoutat k pevnému tělesu, které nevyzařuje tepelnou energii a nepohybuje se (topná tělesa, radiátory, vozidlo).

Běžně používaným typem pout jsou pouta řetízková, pouta pantová, jednorázová pouta.

Obr. č. 7 Typy pout³⁴

7.5.1 Rizika spojená s použitím pout

- **Přiložení pout**

Pokud dojde k situaci, kdy je nutné přistoupit k přiložení pout, z důvodu agresivního chování osoby, je tato situace už natolik sama vážná, že může dojít k mnoha pochybením. Spoutání je prováděno ve třech základních polohách. První polohou je ve stoje. Pro větší bezpečí příslušníka provádějícího zapoutání, je využíváno „zafixování“ útočnicka o pevnou překážku (např. stěna, vozidlo, atd.) se široko rozkročenýma nohama. V tomto případě je snahou co nejvíce eliminovat riziko napadení příslušníka poutanou osobu. Ta vzhledem k své nestabilitě nemá pevnou oporu a případný útok je tak znesnadněn. Nesprávným prováděním techniky poutání, je umožněn nečekaný útok nebo únik poutané osoby. Druhou využívanou polohou, je poloha v kleče. Útočník je povely donucen ke kleku s překřížením nohou. To opět přináší výhodu nestability a reakční čas pro případný útok je delší. Zvládnutí techniky je stejně jako u předchozího způsobu nutností. Po zapoutání osoby je vždy prováděna prohlídka, zda útočník nemá u sebe nežádoucí předměty, které by umožňovaly napadení příslušníka či případný útěk pachatele. Při prohlídce prováděné se zapoutáním v kleku je zapotřebí dbát na bezpečnost poutané osoby, jelikož vzhledem k nestabilní poloze může snadno dojít k pádu bez možnosti kontrolovaného dopadu. Třetí poloha eliminuje riziko pádu spoutané osoby. Je prováděno v leže na zemi. Tento způsob

---

³⁴ vlastní zdroj

umožňuje nejbezpečnější techniku zapoutání. Příslušník může přistoupit z odvrácené strany a útočník tak nemá dostatečný přehled o pohybu svého okolí. Příslušník vlastní vahou a zakleknutím kolene do oblasti širokého zádového a trapézového svalu znesnadňuje případný pohyb agresora. Rizikem této poutací polohy je omezení kontroly prostoru pod útočníkem do doby, než bude provedena prohlídka. U všech poutacích technik je zapotřebí sledovat chování agresora a mít dostatečný přehled o všech částech, která nejsou zrovna poutána. Platí obecné pravidlo, že je jako první poutána vždy silnější ruka (lze zjistit podle způsobu útoku). Dalším, velkým rizikem při přikládání pout je zajištění dostatečného proudění krve v končetinách. Zkušený útočník využije jakékoliv situace ke vzniku komplikací s jeho zadržením. Z tohoto důvodu jsou již dnes používána pouta umožňující aretaci čelistí. Po zaklapnutí čelistí pout, provede příslušník kontrolu dostatečného prostoru pro zachování krevního oběhu a stlačením aretační pojistky zamezí samovolnému svírání pout. Přesto se ale lze stále setkat se starším modelem pout bez aretační pojistky. V takovém případě je nutné upozornit poutanou osobu na možnost samovolného svírání čelistí. Mezi další rizika lze zařadit tělesnou konstituci poutané osoby. Pokud bude osoba astenické postavy nebo mladistvý menšího věku, nemusí být vždy použití pout účinné. Pro tyto případy je výhodnější použít jednorázové pouta, která jsou také využívána při zajištění více osob najednou.

- **Kontrola osoby**

Při použití pout je vždy nutné provést kontrolu útočníka na přítomnost nežádoucích předmětů. Pouta používaná bezpečnostními sbory jsou běžně k dostání i v civilním sektoru. U všech pout je používán stejný klíček. Případný pachatel si tak může zajistit klíč v předstihu pro případ, že bude zadržen. Pokud nebude „náhradní“ klíč při prohlídce objeven, vzniká tak nebezpečí odemknutí pout útočníkem v nestřeženém okamžiku. Dalším nežádoucím předmětem je ukrytá zbraň. Pro tu se snaží pachatelé vymyslet co nedůmyslnější skryš. Proto je nutné při prohlídce zkontrolovat všechny možné místa na těle. Mnohdy spoléhají na přirozený stud a ukrývají předměty do oblasti genitálií a vlasů. Ani speciálně vyrobené úkryty v botách nejsou výjimkou. V posledních letech se množí případy ukrývání použitých jehel u uživatelů drog. Za účelem od opuštění provedení prohlídky si do oblečení schválně umisťují použité jehly od stříkaček. Důležité je dbát vlastní bezpečnosti a při prohlídce používat ochranných rukavic. V dnešní době jsou za tímto účelem vyráběny rukavice ze speciálně odolných materiálů.

Obr. č. 8 Ochranné rukavice³⁵

- **Zdravotní rizika spojená s použitím pout**

Během poutání dochází k několika situacím, kdy může být ohroženo zdraví poutané osoby. Prvním rizikem je omezená pohyblivost končetin. Útočník může trpět omezením kloubního rozsahu a sníženou mobilitou. Pokud je tedy několikrát příslušníkem vyzván ke spolupráci při poutání, nemusí z důvodu zdravotní indispozice pachatele vždy dojít k plnému docílení požadovaných úkolů. Příslušník poté v domnění nespolupracujícího chování útočníka použije zvýšené síly k prosazení svých pokynů a způsobí zranění pohybového aparátu. Zvláštní pozornost je zapotřebí věnovat umělým kloubům, u kterých jsou některé rozsahy přímo zakázány. Dalším omezením je případná obezita poutané osoby. Pohyblivost končetin je výrazně omezena a poloha poutání v leže může ovlivňovat dechovou činnost. V tomto případě je vhodnější využít jiné polohy a použít zdvojení pout. S přiložením pout souvisí riziko zachování dostatečného krevního objemu v končetinách. Jak již bylo uvedeno v kapitole výše, vzniká nebezpečí sevření čelistí do takové míry, že dojde k zúžení průsvitu cév a omezení proudění krve. Zatímco buňka svalové tkáně „umí“ pracovat na kyslíkový dluh, u neuronu tomu tak není a do pěti minut dochází k nezvratným změnám.

---

³⁵ vlastní zdroj

Odvod zplodin buněčného metabolismu je omezen a narůstá jeho koncentrace. Z těchto zdravotních důvodů je nutné zachovat dostatečný prostor mezi pouty a končetinou.

- **První pomoc**

První pomoc spojená s použitím pout není složitá a vzniklá zranění nejsou nebezpečná. Převážně dochází ke vzniku drobných oděrek v kožním krytu. Při vzniku luxace kloubu je nutné zajistit dostatečné zafixování. Pokud dojde k pádu na obličejovou část lze předpokládat vznik epistaxe s možností luxace zubů a jejich vdechnutí.³⁶ Příliš sevřené čelisti pout je nutné uvolnit a zajistit dostatečný přísun okysličené krve do postižené části končetiny. Zvláštním rizikem vzniku zranění je poranění příslušníka při provádění prohlídky u zapoutané osoby. Pokud dojde k infikaci o předmět, je nutné o této události uvědomit své přímé nadřízené a provést odborné lékařské vyšetření.

7.6 Úder střelnou zbraní

Úder střelnou zbraní je typ donucovacího prostředku používaný v situaci, kdy příslušník nemůže použít jiného prostředku k odvrácení útoku. K využití dochází převážně u fyzického napadení, kdy je útočník v blízkém kontaktu s příslušníkem, nebo situace neumožňuje použít zbraň.

7.6.1 Riziko použití úderu střelnou zbraní

- **Ve spojení s donucovacím prostředkem – hrozba namířenou zbraní.**

Ve většině případů dochází k užití úderu střelnou zbraní spolu s hrozbou namířenou zbraní. Riziko představuje nenadálá změna povahy situace, při které dojde k napadení příslušníka a použití zbraně je vyloučeno. V nepřehledné situaci může následkem úderu zbraně nebo stisknutím spouště dojít k nekontrolovanému výstřelu zbraně.

---

³⁶ postup ošetření popsán v předešlých kapitolách

- **Bez předchozího použití donucovacího prostředku**

Během služby může dojít k situaci, kdy útočník využije momentu překvapení a fyzicky napadne příslušníka. Kontaktní vzdálenost mezi příslušníkem a útočníkem neumožňuje použít jiného donucovacího prostředku (v dosahu je pouze zbraň). K odvrácení napadení lze provést úder střelnou zbraní. Rizikem takového použití je velice blízká přítomnost agresora, který se může zmocnit zbraně a použít ji následně proti příslušníkovi.

7.6.2 První pomoc

První pomoc při úderu střelnou zbraní je obdobná jako u první pomoci při použití obušku. Dojde-li k výstřelu zbraně a zasažení osoby je nutné v první řadě zajistit životní funkce a zastavit krvácení. Z pohledu lékařství jsou rozeznávány tři základní typy ran způsobené střelnou zbraní:

- Postřel – rána otevřená po své trajektorii navenek.
- Zástřel – projektil uvázl ve tkáni.
- Průstřel – přítomnost otvorů vstřelu i výstřelu.

Ošetření postřelu je prováděno sterilním krytí místa, případně fixací, jedná-li se o končetinu. Zástřel i průstřel jsou nebezpečná zranění, při nichž mohlo dojít k poranění životně důležitých orgánů a rozsáhlému krvácení. Rychlost zastavení krvácení je pro přežití důležitá. Rozsah poranění nemusí být na první pohled patrný, jelikož trajektorie projektilu se ve tkáni o různé hustotě mění. Základním úkonem je zastavení krvácení ze všech otvorů způsobených projektilem a při selhávání životních funkcí zahájit resuscitaci.

7.7 Hrozba namířenou zbraní

Hrozba namířenou zbraní je často využívána pro svůj psychologický efekt a pachatel při pohledu na zbraň opouští od svého protiprávního jednání. Příslušník před použitím hrozby musí zvážit povahu situace a rozhodne-li se pro tuto variantu, musí být vždy připraven v případě nutnosti zbraň použít.

7.7.1 Riziko spojené s použitím hrozby namířenou zbraní

Manipulace se zbraní je vždy nebezpečná, zvláště pak, je-li nabitá. Nabitím zbraně (zasunutím náboje do nábojové komory), je zbraň připravena k výstřelu. Hrozba namířenou zbraní musí být a je prováděna vždy se zasunutým nábojem v nábojové komoře spolu s bezpečnostními postupy. Prst ukazováku je opřen o rám zbraně a eliminuje případné nechtěné stisknutí spouště. V momentě, kdy dojde k pominutí situace vyžadující použití donucovacího prostředku, je zbraň bezpečně zajištěna a uložena zpět do pouzdra. Během manipulace může dojít k iniciaci výstřelu a zranění osob nebo poškození majetku.

7.7.2 První pomoc

Pomineme-li již výše zmíněný psychologický efekt, z pohledu zdravotních komplikací, by mohlo dojít k nervovému otřesu, srdeční slabosti nebo zástavy srdce. Je nezbytné zajistit protišoková opatření a životní funkce. Dojde-li k výstřelu je zapotřebí zajistit životní funkce a zastavit krvácení. Při jejich selhání je nutné zahájit resuscitaci.

7.8 Varovný výstřel

Použití varovného výstřelu bývá posledním z donucovacích prostředků z hlediska jejich posloupnosti před použitím zbraně. Je prováděn vždy do bezpečného prostoru, kde má příslušník jistotu, že nedojde ke škodám na majetku a zdraví. Účelem je upozornit pachatele, nebo skupinu pachatelů, že pokud nedojde k zanechání protiprávního jednání, bude následovat použití zbraně. Varovného výstřelu nelze použít pro zastavení vozidla nebo jako opakované výzvy.

7.8.1 Riziko použití varovné výstřelu

Rizikem při použití varovného výstřelu je trajektorie střely. Každý, kdo se rozhodne použít varovný výstřel, je povinen zajistit bezpečnou dopadovou dráhu projektilu. Dalším rizikem je nefunkčnost zbraně nebo vzniku závady při potřebě varovného výstřelu.

8 ANALÝZA RIZIK POMOCÍ METODY PNH

K provedení této analýzy byly opět požádány 3 skupiny instruktorů služební přípravy. Ohodnocení již identifikovaných rizik proběhlo nezávisle a výsledky skupin byly zprůměrovány za účelem vytvoření jednotného zdroje vstupních dat. Každému z instruktorů byla předložena tabulka pro vyplnění, spolu s návodem. Hodnoty pravděpodobnosti vzniku byly následně porovnány spolu s údaji o použití donucovacích prostředků u bezpečnostních sborů v minulosti (neveřejné interní dokumenty).

O vyplnění hodnot závažnosti následků u zdravotních rizik bylo požádáno patnáct lékařů sloužících u Zdravotnické záchranné služby a na oddělení urgentní medicíny.

Metoda PNH je polokvantitativní metoda, která využívá hodnocení ve třech rovinách.

- P – odhad pravděpodobnosti vzniku
- N – závažnost následků
- H – názor hodnotitelů

Jednotlivé proměnné jsou vyjádřeny stupnicí v rozmezí od 1 do 5 vycházející z následující tabulky.

Tab. č. 10 Hodnotící stupnice

P – pravděpodobnost vzniku a existence nebezpečí	
Nahodilost	1
Neppravděpodobnost	2
Pravděpodobnost	3
Velmi velká pravděpodobnost	4
Trvalé riziko	5
N – závažnost následků	
Poškození zdraví bez pracovní neschopnosti	1
Absenční úraz (s pracovní neschopností)	2
Vážnější úraz vyžadující hospitalizaci	3
Těžký úraz s trvalými následky	4
Smrtelný úraz	5
H – názor hodnotitelů	
Zanedbatelný vliv	1
Malý vliv na míru nebezpečí a ohrožení	2
Větší, zanedbatelný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	3
Velký a významný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	4
Více významných a nepříznivých vlivů na závažnost a následky ohrožení a nebezpečí	5

Ohodnocená rizika jsou následně dosazeny do rovnice, kde výsledkem je ukazatel míry rizika.

$$R = P \times N \times H$$

Po získání výsledku (R) lze jednoduchou tabulkou stanovit urgentnost rizik a priority prevence spolu s rizikovým stupněm.

Tab. č. 11 Stupnice rizikového faktoru

Rizikový stupeň	R	Míra rizika
I.	> 100	Nepřijatelné riziko
II.	51 - 100	Nežádoucí riziko
III.	11 - 50	Mírné riziko
IV.	3 - 10	Akceptovatelné riziko
V.	< 3	Bezvýznamné riziko

Stručný popis rizikových stupňů

- I. – Nepřijatelné riziko s katastrofickými důsledky vyžadující okamžité zastavení činnosti do odstranění rizika.
- II. – Nežádoucí riziko vyžadující snížení rizika na přijatelnou úroveň.
- III. – Mírné riziko, které vyžaduje určitá opatření v rámci bezpečnostního plánování.
- IV. – Akceptovatelné riziko, jehož odstranění by bylo nevhodné, postačí upravit školicí systém a zvýšit informovanost.
- V. – Bezvýznamné riziko, bez zvláštních opatření.

8.1 Výsledky analýzy pomocí metody PNH

Analýza byla opět rozdělena do osmi základních částí podle donucovacích prostředků. Výsledné ohodnocení rizik je uvedeno v tabulkách pro lepší přehlednost a doplněno o graf srovnání míry rizikovosti.

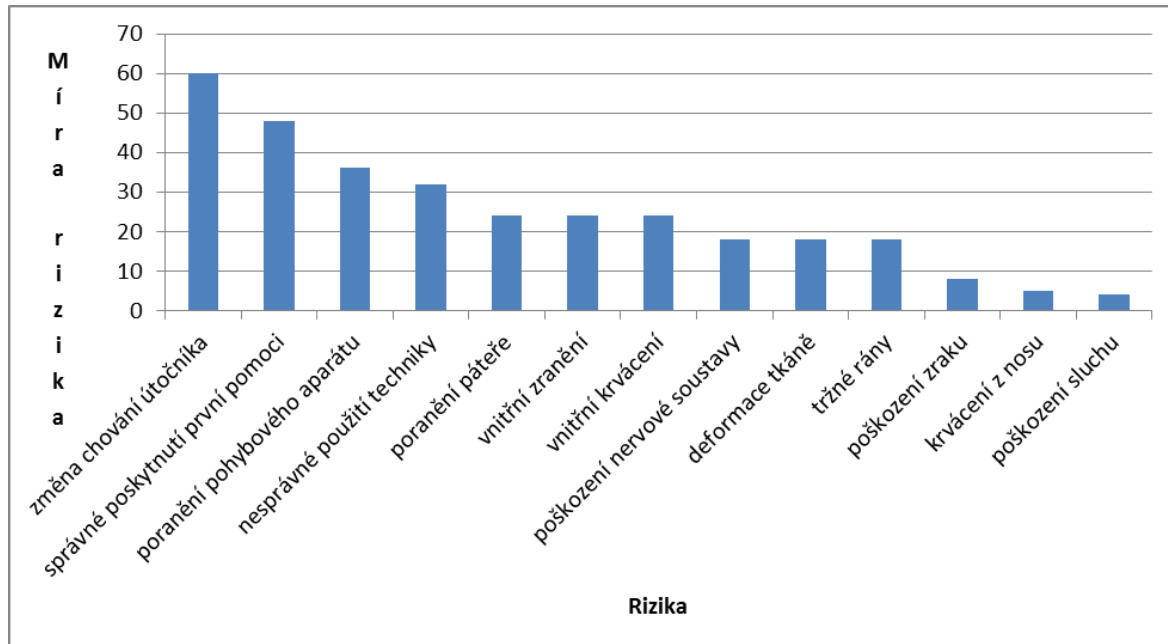
8.1.1 Hmaty, chvaty, údery a kopy

Dle ohodnocení významnosti rizika a výsledku ukazatele míry rizika, se za nejvíce rizikový faktor dá považovat změna chování pachatele, jelikož toto riziko jako jediné dosáhlo II.

stupně a je tudíž nežádoucím rizikem. Jako druhým nejzávažnějším rizikem se potvrdilo v předchozí metodě zmiňovaný problém poskytnutí správné a včasné první pomoci.

Tab. č. 12 Bodové hodnocení

hmaty, chvaty, údery a kopy	P	N	H	R	Stupeň rizika
změna chování útočníka	4	3	5	60	II.
nesprávné použití techniky	4	2	4	32	III.
poranění pohybového aparátu	3	3	4	36	III.
poranění páteře	2	3	4	24	III.
poškození nervové soustavy	2	3	3	18	III.
deformace tkáně	2	3	3	18	III.
tržné rány	3	2	3	18	III.
vnitřní zranění	2	3	4	24	III.
vnitřní krvácení	2	3	4	24	III.
krvácení z nosu	5	1	1	5	IV.
poškození zraku	4	1	2	8	IV.
poškození sluchu	2	1	2	4	IV.
správné poskytnutí první pomoci	4	3	4	48	III.

Graf č. 2 Hmaty, chvaty, údery a kopy – míra rizikovosti

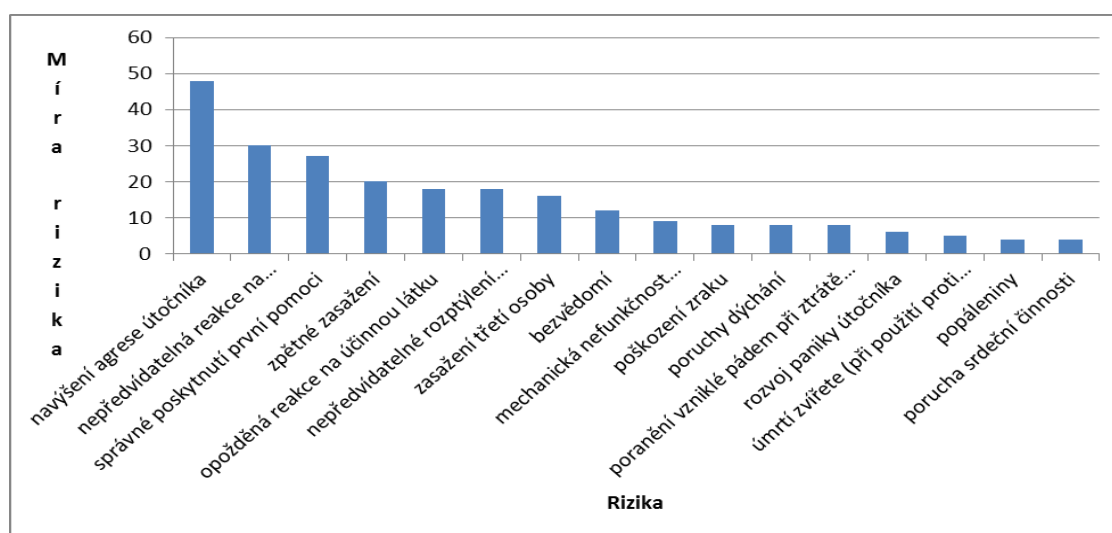
8.1.2 Slzotvorný prostředek

Při použití tohoto prostředku, hodnota žádného rizika nespadá do kategorie nežádoucí riziko. U použití slzotvorného prostředku se tak za největší riziko může považovat

obdobně jako u předešlého donucovacího prostředku, změna chování útočníka – v tomto případě navýšení jeho agrese. Druhým největším rizikem dle očekávání je nepředvídatelná reakce na účinnou látku, kde hrozí vzniku alergické reakce, popřípadě jejího rychlejšího průběhu – anafylaktického šoku.

Tab. č. 13 Slzotvorný prostředek – bodové hodnocení

slzotvorný prostředek	P	N	H	R	Stupeň rizika
zpětné zasažení	4	1	5	20	III.
zasažení třetí osoby	4	1	4	16	III.
nepředvídatelná reakce na účinnou látku	2	3	5	30	III.
navýšení agrese útočníka	4	3	4	48	III.
mechanická nefunkčnost prostředku	1	3	3	9	IV.
opožděná reakce na účinnou látku	3	2	3	18	III.
úmrť zvířete (při použití proti zvířeti)	1	5	1	5	IV.
nepředvídatelné rozptýlení účinné látky	3	2	3	18	III.
bezvědomí	1	3	4	12	III.
rozvoj paniky útočníka	2	1	3	6	IV.
poškození zraku	2	2	2	8	IV.
poruchy dýchání	2	2	2	8	IV.
popáleniny	1	2	2	4	IV.
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy	2	2	2	8	IV.
porucha srdeční činnosti	1	2	2	4	IV.
správné poskytnutí první pomoci	3	3	3	27	III.

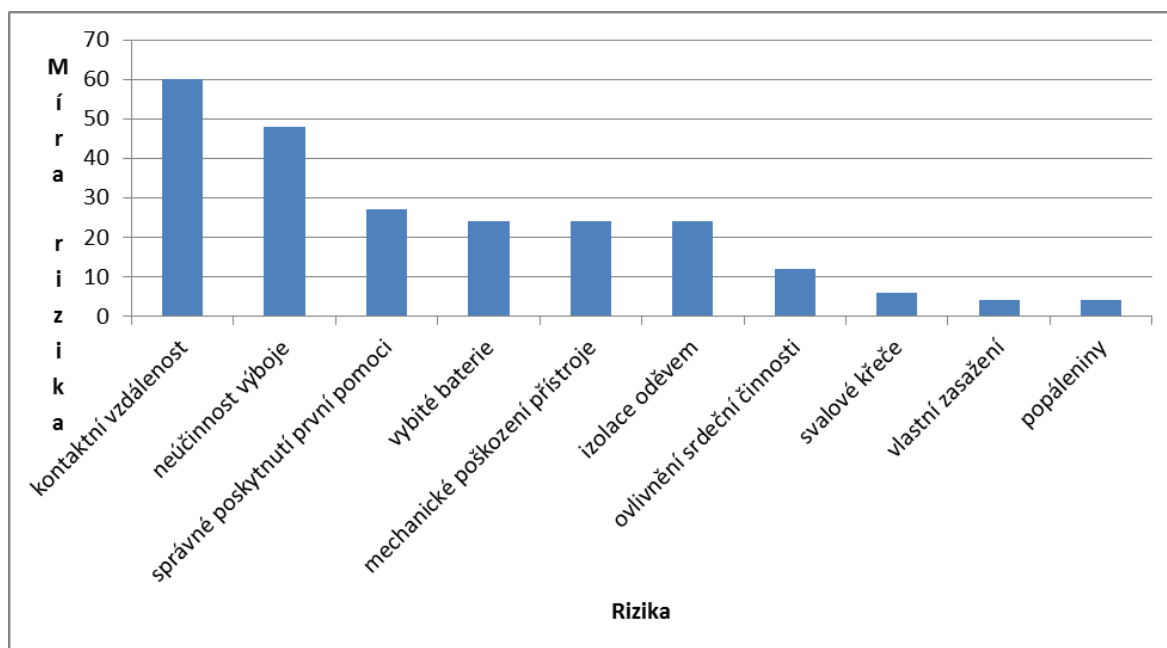
Graf č. 3 Slzotvorný prostředek - míra rizikovosti

8.1.3 Elektrický paralyzér

Hlavní nevýhodou elektrického paralyzérů podle výsledné míry rizika je kontaktní vzdálenost potřebná k použití. Jako jediná dosáhla druhého stupně – nežádoucí riziko. Jako druhým významným rizikem je neúčinnost výboje. Dle výsledků v tabulce je také patrné, že správná funkčnost přístroje do velké míry ovlivňuje rizikovost prostředku a rutinní údržba a následné polevení, může mít za následek nechtěný moment překvapení z nefunkčnosti.

Tab. č. 14 Elektrický paralyzér – bodové hodnocení

elektrický paralyzér	P	N	H	R	Stupeň rizika
kontaktní vzdálenost	5	3	4	60	II.
vlastní zasažení	2	1	2	4	IV.
vybité baterie	2	3	4	24	III.
mechanické poškození přístroje	2	3	4	24	III.
neúčinnost výboje	4	3	4	48	III.
izolace oděvem	3	2	4	24	III.
svalové křeče	3	1	2	6	IV.
ovlivnění srdeční činnosti	1	3	4	12	III.
popáleniny	4	1	1	4	IV.
správné poskytnutí první pomoci	3	3	3	27	III.

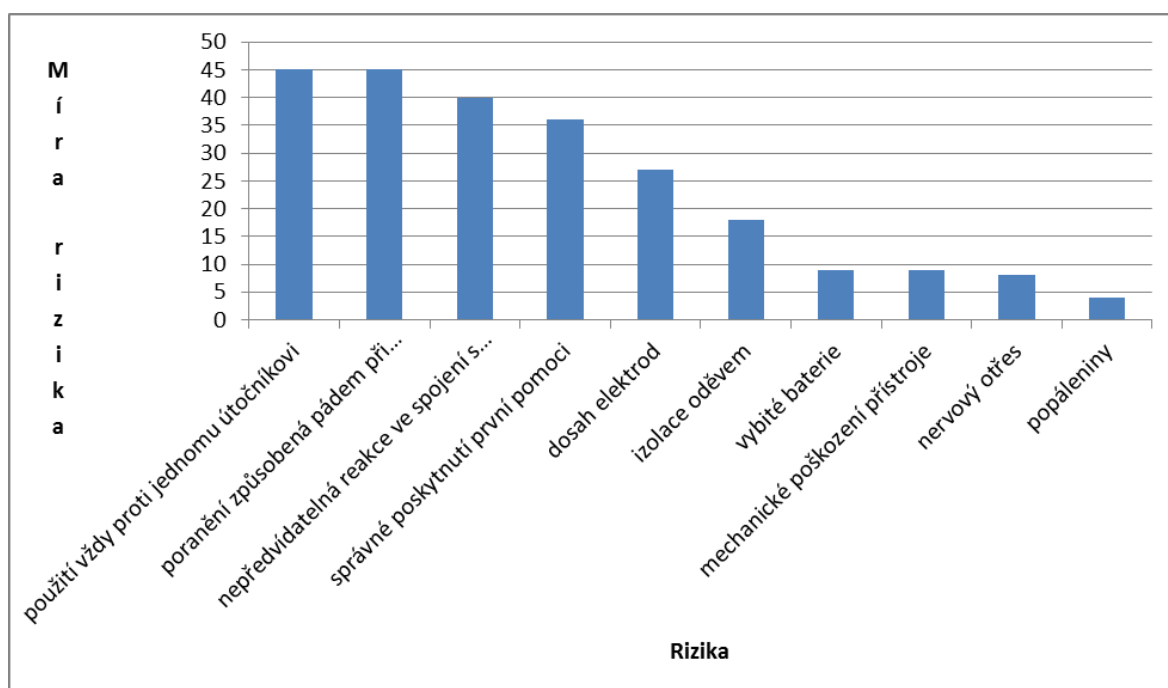
Graf č. 4 Elektrický paralyzér - míra rizikovosti

8.1.4 Taser

Použití Taseru oproti předchozímu donucovacímu prostředku eliminuje nejzávažnější riziko vznikající z kontaktní vzdálenosti potřebné pro jeho použití. Ve výsledcích ani jedno z rizik nedosáhlo hodnot nežádoucího rizika. Nejvíce se k této hodnotě přiblížila hned dvě rizika, a to riziko vzniku poranění způsobené pádem útočnicka na zem (riziko je společné pro více donucovacích prostředků) a riziko možnosti použití proti jedné osobě. V tomto případě je použití Taseru do značné míry omezující, proto v doporučení je uvedena kombinace se střelnou zbraní.

Tab. č. 15 Taser – bodové hodnocení

Taser	P	N	H	R	Stupeň rizika
dosah elektrod	3	3	3	27	III.
vybité baterie	1	3	3	9	IV.
mechanické poškození přístroje	1	3	3	9	IV.
izolace oděvem	2	3	3	18	III.
použití vždy proti jednomu útočnickovi	5	3	3	45	III.
popáleniny	4	1	1	4	IV.
poranění způsobená pádem při zasažení	5	3	3	45	III.
nepředvídatelná reakce ve spojení s alkoholem nebo drogami	2	5	4	40	III.
nervový otřes	4	1	2	8	IV.
správné poskytnutí první pomoci	3	3	4	36	III.

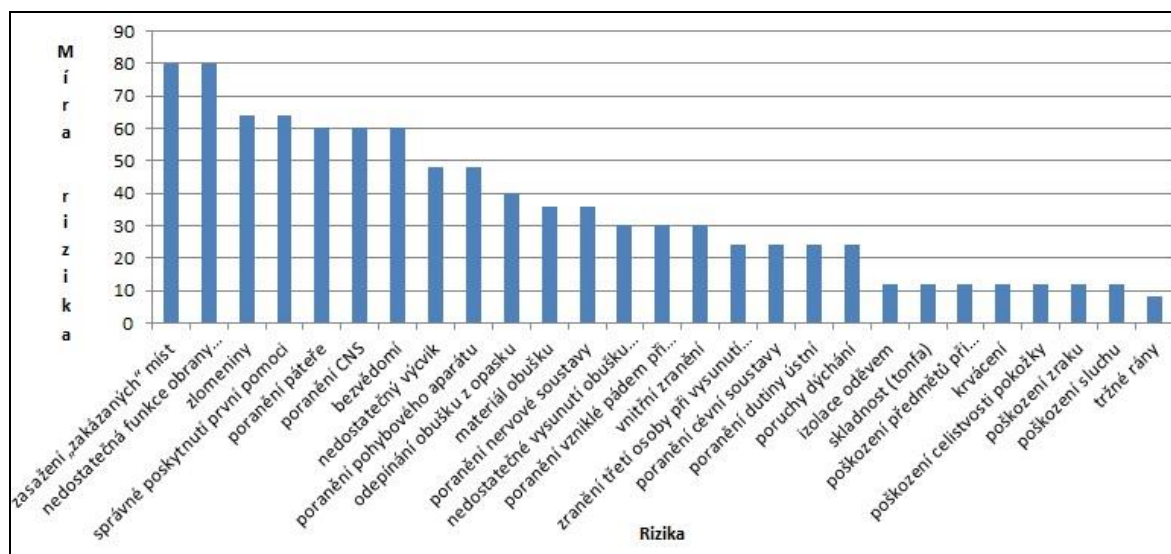
Graf č. 5 Taser - míra rizikovosti

8.1.5 Obušek

K použití obušku dochází velice často, právní předpisy stanovují užití přiměřené obrany, která ale musí být zároveň účinnější než útok pachatele. Za tímto účelem se obušek používá jako prodloužená ruka příslušníka a prodlužuje kontaktní vzdálenost. Je používán ve všech případech, kdy není nutné či je dokonce nemožné použít zbraň nebo donucovací prostředky související se zbraní. Z toho vyplývá, že rozsah případných rizik bude největší. Jako jediný ze zkoumaných donucovacích prostředků obsahuje riziko druhého stupně hned v sedmi případech. Mezi nejzávažnější patří zasažení takzvaných „zakázaných“ míst na lidském těle, kde může dojít ke vzniku vážných zranění. Mezi další závažná rizika patří použití gumového obušku. Obranná funkce pryžového obušku je vzhledem k materiálu, ze kterého je obušek vyroben minimální. Dalším rizikem je nesprávné použití nebo užití nadměrné síly při použití obušku (platí pro všechny typy obušků), kdy dochází ke vzniku zlomenin a poranění spojených s nutností poskytnout první pomoc. Více o rizicích je uvedeno v kapitole 7.4.4.

Tab. č. 16 Obušek - bodové hodnocení

obušek	P	N	H	R	Stupeň rizika
nedostatečný výcvik	3	4	4	48	III.
zasažení „zakázaných“ míst	4	4	5	80	II.
izolace oděvem	3	2	2	12	III.
nedostatečná funkce obrany (pryžový obušek)	5	4	4	80	II.
skladnost (tonfa)	4	1	3	12	III.
odepínání obušku z opasku	2	4	5	40	III.
materiál obušku	3	3	4	36	III.
nedostatečné vysunutí obušku (teleskop. obušek)	2	3	5	30	III.
zranění třetí osoby při vysunutí obušku	2	3	4	24	III.
poškození předmětů při vysunutí obušku	3	1	4	12	III.
tržné rány	2	2	2	8	IV.
zlomeniny	4	4	4	64	II.
poranění pohybového aparátu	4	3	4	48	III.
poranění páteře	3	4	5	60	II.
poranění nervové soustavy	3	3	4	36	III.
poranění CNS	3	4	5	60	II.
bezvědomí	3	4	5	60	II.
poranění cévní soustavy	2	3	4	24	III.
krvácení	2	2	3	12	III.
poškození celistvosti pokožky	2	2	3	12	III.
poškození zraku	1	4	3	12	III.
poškození sluchu	1	4	3	12	III.
poranění dutiny ústní	2	4	3	24	III.
poruchy dýchání	2	3	4	24	III.
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy	5	2	3	30	III.
vnitřní zranění	2	3	5	30	III.
správné poskytnutí první pomoci	4	4	4	64	II.

Graf č. 6 Obušek - míra rizikovosti

8.1.6 Použití pout

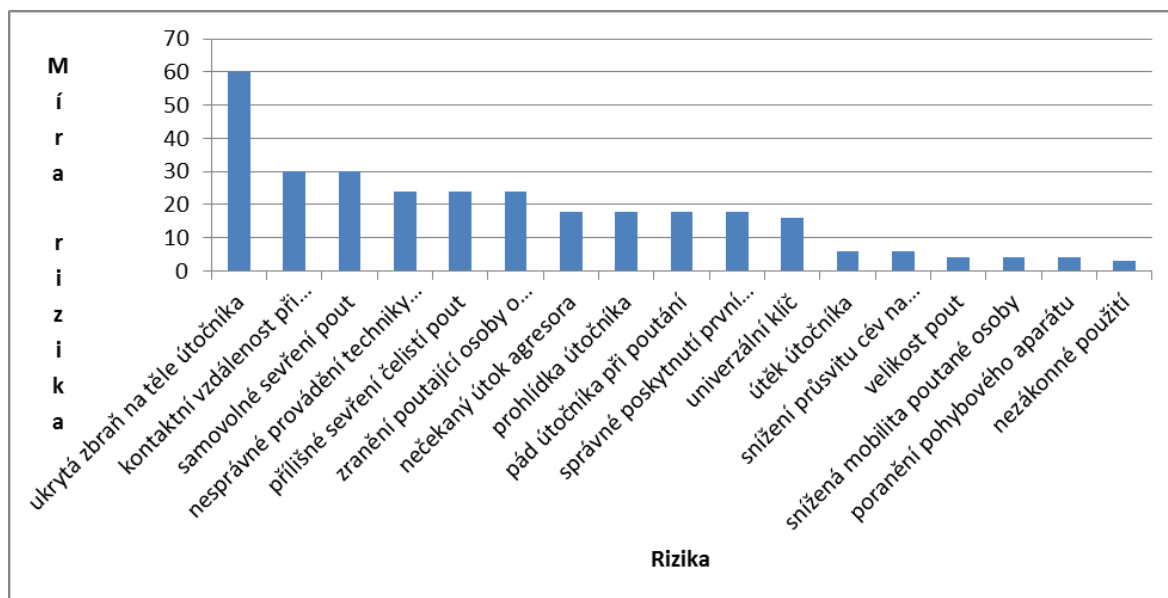
Valná většina případů použití donucovacích prostředků je spojena s kumulativním použitím pout, výjimkou v tomto směru je eskort osob.

Mezi nejzávažnější rizika patří ukrytá zbraň na těle útočníka (více v kapitole 7.5.1), jež jako jediná dosáhla druhého stupně. Dalším rizikem vyplývajícím z použitím pout je kontaktní vzdálenost nutná pro zapoutání osoby. Nelze však podceňovat ani ostatní rizika, zvláště pak možnost zranění o předměty ukryté na těle nebo v oděvu útočníka.

Tab. č. 17 Použití pout – bodové hodnocení

použití pout	P	N	H	R	Stupeň rizika
nezákonné použití	3	1	1	3	IV.
kontaktní vzdálenost při poutání	5	2	3	30	III.
nesprávné provádění techniky poutání	4	2	3	24	III.
nečekaný útok agresora	3	2	3	18	III.
prohlídka útočníka	3	2	3	18	III.
útek útočníka	3	1	2	6	IV.
pád útočníka při poutání	3	2	3	18	III.
přílišné sevření čelistí pout	4	2	3	24	III.
samovolné sevření pout	5	2	3	30	III.
velikost pout	1	1	4	4	IV.
univerzální klíč	2	2	4	16	III.
ukrytá zbraň na těle útočníka	3	4	5	60	II.
zranění poutající osoby o předměty útočníka	3	2	4	24	III.

snížená mobilita poutané osoby	2	1	2	4	IV.
poranění pohybového aparátu	2	1	2	4	IV.
snížení průsvitu cév na končetinách	3	1	2	6	IV.
správné poskytnutí první pomoci	3	2	3	18	III.

Graf č. 7 Použití pout – míra rizika

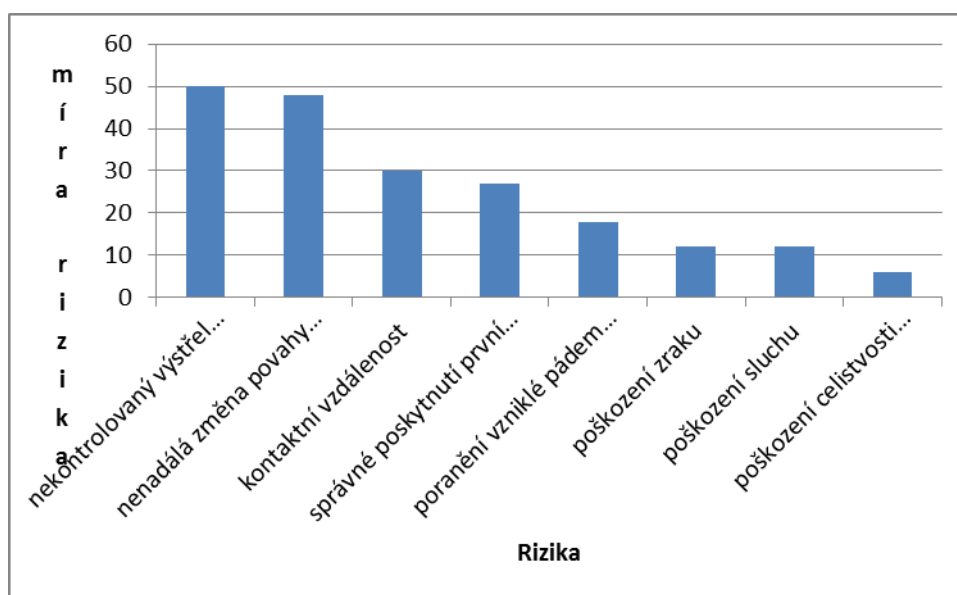
8.1.7 Úder střelnou zbraní

Za nejrizikovější moment použití je považován nekontrolovatelný výstřel zbraně. O dva body méně má již zmíněná možnost změny povahy situace. Přesto se ve výsledku neobjevil druhý či první stupeň rizika. Důvodem je věnování velké pozornosti manipulaci se zbraní při výcviku se zbraní a při ostrých střelbách na střelnici.

Tab. č. 18 Úder střelnou zbraní – bodové hodnocení

úder střelnou zbraní	P	N	H	R	Stupeň rizika
nenadálá změna povahy situace	4	3	4	48	III.
nekontrolovaný výstřel zbraně	2	5	5	50	III.
kontaktní vzdálenost	5	2	3	30	III.
poškození celistvosti pokožky	3	1	2	6	IV.
poškození zraku	2	2	3	12	III.
poškození sluchu	2	2	3	12	III.
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy	3	2	3	18	III.
správné poskytnutí první pomoci	3	3	3	27	III.

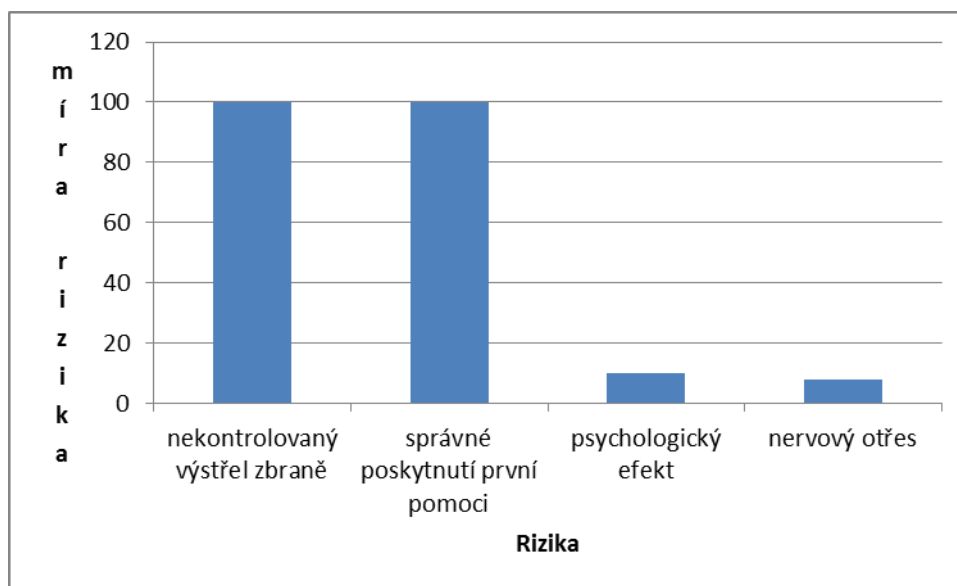
Graf č. 8 Úder střelnou zbraní - míra rizika

8.1.8 Hrozba namířenou zbraní

Hrozba namířenou zbraní je prováděna vždy s nábojem v nábojové komoře a důvodem je možnost změny povahy situace s nutností použít zbraň. Proto by měl být příslušník vždy odhodlán, pokud to bude nutné, zbraň použít. Oproti předchozím donucovacím prostředkům je míra rizikovosti plná extrémů. Dojde-li k nekontrolovatelnému výstřelu, následky mohou být fatální. A jak vyplývá z tabulky, stejného počtu bodů rizikovosti dostalo také riziko správného poskytnutí pomoci.

Tab. č. 19 Hrozba namířenou zbraní – bodové hodnocení

hrozba namířenou zbraní	P	N	H	R	Stupeň rizika
nekontrolovaný výstřel zbraně	4	5	5	100	II.
psychologický efekt	5	1	2	10	IV.
nervový otřes	4	1	2	8	IV.
správné poskytnutí první pomoci	4	5	5	100	II.

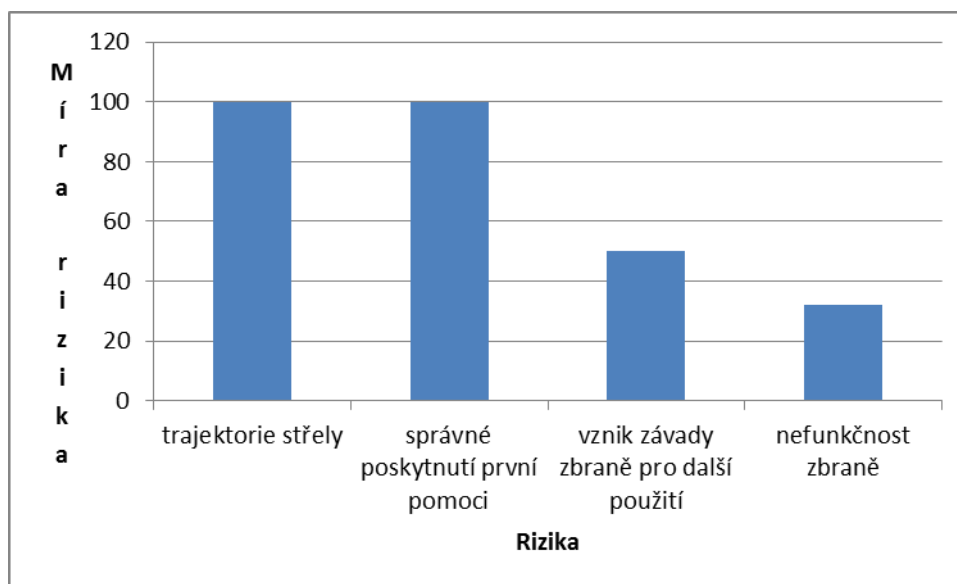
Graf č. 9 Hrozba namířenou zbraní - míra rizika

8.1.9 Varovný výstřel

U tohoto donucovacího prostředku nejsou v míře rizika tak velké rozdíly, jako u předešlého prostředku. Ovšem nejzávažnější rizika jsou obdobně fatální. Trajektorie střely není ve všech místech stejná a pohybuje se po takzvané balistické křivce. Podle typu zbraně a střeliva se mění také ranivý účinek střely a dopadová vzdálenost. Dojde-li k zasažení osoby popř. zvířete, je opět důležité a včasné poskytnutí první pomoci.

Tab. č. 20 Varovný výstřel – bodové hodnocení

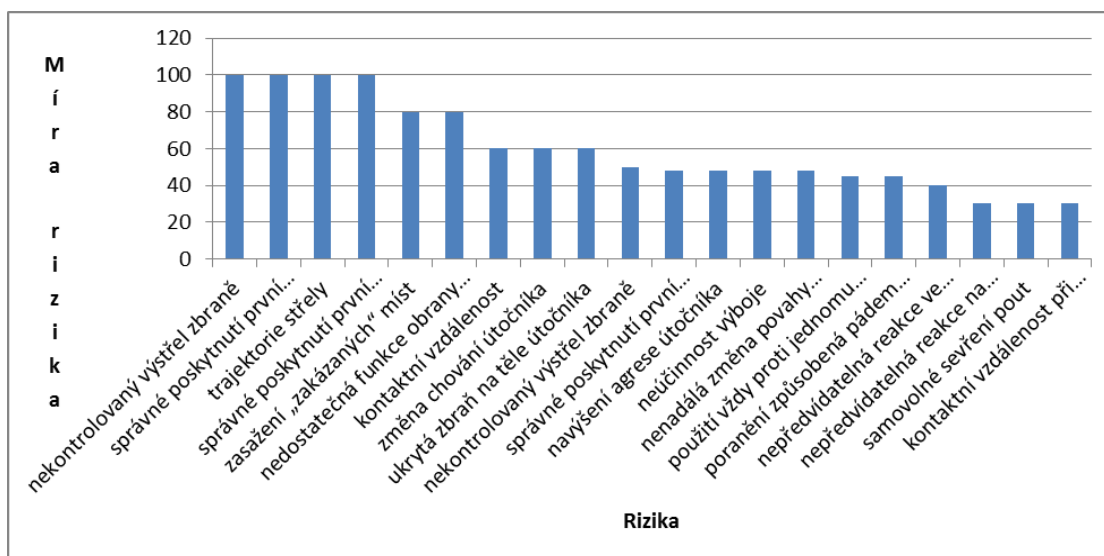
varovný výstřel	P	N	H	R	Stupeň rizika
trajektorie střely	4	5	5	100	II.
nefunkčnost zbraně	2	4	4	32	III.
vznik závady zbraně pro další použití	2	5	5	50	III.
správné poskytnutí první pomoci	4	5	5	100	II.

Graf č. 10 Varovný výstřel - míra rizika

8.1.10 Nezávažnější rizika

Pokud se zvolí nejzávažnější rizika od každého donucovacího prostředku a provede se jejich srovnání, získáme přehled dvaceti rizik, ze kterého je patrné, že největším rizikem je nekontrolovatelný výstřel související následně i s trajektorií střely. Tento výsledek potvrzuje obavy všech instruktorů a zároveň podporuje jejich snahy dbát zvýšené pozornosti při výcviku manipulace se zbraní. U druhého rizika je tomu již jinak, jelikož jak již bylo několikrát uvedeno, poskytování první pomoci v rámci výcviku je podceňováno a mnohdy opomíjeno.

Graf č. 11 Nezávažnější rizika – míra rizika

9 DOPORUČENÍ VYPLÝVAJÍCÍ Z ANALÝZY RIZIK

Jak vyplývá z analýzy rizik, použití donucovacích prostředků není bez rizika. V žádné z osmi částí nebylo dosaženo pátého stupně, neboli bezvýznamného rizika. Na druhou stranu ovšem se ve výsledcích neobjevil ani stupeň první – nepřijatelné riziko. Z toho důvodu se lze domnívat, že výcvik příslušníků bezpečnostních sborů a použitá metodika je přínosná a zatím dostačující. Ovšem, s postupem moderních technologií, rozšířením zbraní do civilního sektoru, nárůstem kriminality a vzrůstajícím počtem napadení úřední osoby, je zapotřebí neustále zdokonalovat výcvik příslušníků a upravovat metodiku služební přípravy. V poslední době je tato tendence na správné straně a nové myšlení vedení metodiky přináší ovoce.

Z provedených analýz lze zjistit drobné nedostatky, které by bylo zapotřebí odstranit a snížit tak rizikovost použití donucovacích prostředků. Mezi hlavní rizika navzájem propojená všemi osmi částmi se dá považovat za nedostatečnost výcviku poskytování první pomoci. Ten je v mnoha případech minimální popř. úplně chybí.

Z oblasti donucovacího prostředku hmaty, chvaty, údery a kopy se jedná o riziko spojené se změnou chování útočníka. Zde se domnívám, že nácvik modelových situací spolu s psychologií by mohl do jisté míry eliminovat eskalování problému popř. včasné rozpoznání hrozícího konfliktu. Pravidelným výcvikem sjednocené metodiky sebeobrany lze příslušníky dostatečně připravit na zvládnutí technik a tím snížit rizika spojená s nesprávným či nadměrným použitím síly a vzniku tak zranění.

U slzotvorného prostředku je situace obdobná jako u předchozího prostředku s tím, že hrozí prodleva ze změny taktiky obrany při změně povahy situace a vzniku tnebezpečných situací. Nácvikem těchto situací by se snížila nerozvážnost v rozhodování, který z prostředků je užitečnější použít.

Jelikož se jedná o jediný prostředek, při kterém je využíváno chemického složení látky, hrozí vznik další nepředvídatelné situace, tentokrát z účinků této chemické látky. Dostatečnou osvětou fyziologie lidského těla lze odvrátit prodlevu v poskytnutí první pomoci a zvýšit její efektivnost.

Použití elektrického paralyzéry a jeho kontaktní verze je spíše využíváno u bezpečnostních služeb. Vzácně se s ním lze setkat u bezpečnostních složek v ČR. Při běžném výcviku se s tímto prostředkem 90 % příslušníků neseťká. Zařazením do metodiky služební přípravy,

by se tak dalo předejít mnoha rizikům ve spojených s použitím el. paralyzéro, a to zejména ze strany útočníka. Nelze totiž předvídat ranivé účinky a při použití proti nezkušené osobě, v tomto případě příslušník bezpečnostního sboru, hrozí vznik momentu překvapení s možnými následky.

U Taseru oproti kontaktnímu elektrickému paralyzéro nebylo dosaženo druhého stupně. Riziko kontaktní vzdálenosti je zde eliminováno konstrukcí přístroje a jeho funkcí. Ovšem riziko použití vždy proti jednomu pachateli může být v mnoha ohledech omezující, dokonce i nebezpečné. Použití tohoto prostředku by mělo být vždy spojeno s možností použití střelné zbraně. Pokud by se podařilo hlídku (posádka vozu, pěší hlídka), vybavit vždy jedním Taserem, zkrátila by se reakční doba pro použití³⁷, zefektivnil se výkon služby a zvýšila se bezpečnost příslušníků bezpečnostních sborů.

Správné použití obušku je podmíněno dostatečným výcvikem, z toho také vyplývají nejzásadnější rizika spojená s jeho použitím. Za tímto účelem by se měla sjednotit výstroj a opět zefektivnit výcvik. Odpadlo by tak riziko u „nováčků“, kteří jsou často vybaveni právě pryžovým obuškem. V současné době se jako ideálním prostředkem ukazuje používání teleskopického obušku. To přináší velkou odpovědnost při jeho používání. V krizové situaci není vždy vše podle teorie a může dojít tudíž ke vzniku závažných poranění. I v této části je zapotřebí zmínit navýšení výcviku ohledně poskytování první pomoci se zaměřením na poranění vznikající použitím obušku.

Dojde-li k použití donucovacích prostředků, útočník bývá ve většině případech zapoután. V dnešní době dochází celkem často k ukryvání nebezpečných předmětů na různé části těla či do oděvů za účelem odrazení od prohlídky příslušníkem bezpečnostních sborů (typické pro uživatele drog, bezdomovce). V nestřeženém okamžiku je tento předmět použit proti příslušníku při zadržení nebo útěku pachatele. Vlastní bezpečnost je na prvním místě a prevence je při výcviku poutacích technik stále zmiňována jen jako okrajová informace. V tomto ohledu by bylo zapotřebí zlepšit metodiku a klást větší důraz při výcviku vytvářením různých modelových situací za plného nasazení všech prostředků, to znamená i s ochrannými pomůckami jako jsou rukavice.

---

³⁷ v dnešní době jsou Taserem vybaveni jen krajská oddělení a speciální jednotky

Uvedené souvisí i s nutností dostatečně dovybavit jednotlivé příslušníky příslušnými ochrannými prostředky.

Situace je v těchto ohledech silně podceněna a mnohdy tyto ochranné pomůcky suplují latexové rukavice, které sice přinášejí určitou ochranu zejména proti tekutinám (krev, moč, atd.), ale již neposkytují ochranu proti „mechanickému“ nebezpečí jako jsou nože, žiletky, atd.

Poslední tři donucovací prostředky, (úder střelnou zbraní, hrozba namířenou zbraní a varovný výstřel), se v určitém případě dají sjednotit. Jejich použití bývá často vzájemnou kombinací. Manipulace se zbraní je vždy rizikovou situací. Výcvik je prováděn na střelnicích popřípadě jako „suchý“ nácvik³⁸. Tento výcvik je v klidných podmínkách a bez přítomnosti adrenalinu v krvi příslušníka, který se v situaci, kdy musí použít zbraň, nalézá. Nasimulovat plně bojové podmínky je téměř nemožné. Lze se jim ovšem přiblížit. V současné době dochází ke změnám v metodice střelecké přípravy. Některé bezpečnostní složky dokonce chystají přezbrojení a modernizaci střeleckého vybavení. Nácvikem modelových situací je možné se realitě přiblížit, a připravit tak příslušníka na případnou situaci. Pomůže mu to lépe se vyrovnat se stresem v krizové situaci. Zajímavostí stále zůstává, jak bude příslušník, který absolvoval střelecký výcvik s ochrannými pomůckami (sluchátka, brýle), reagovat na výstřel v reálném prostředí, do jaké míry bude schopen stále plně ovládat svoji zbraň a mít přehled o situaci. V tomto případě by bylo dobré umožnit střeleckou přípravu i bez ochranných pomůcek, což je stále z pohledu bezpečnosti práce nemožné.

Služební příprava je pro mnohé příslušníky „nutným“ zlem. Ti, kteří většinu pracovního dne tráví za stolem v kanceláři, ji vítají jako změnu stereotypu, druzí, sloužící v terénu, zase naopak jako zbytečnou. Pokud by se podařilo jednotlivým instruktorům upravit metodiku natolik, že se stane zábavnou, docílí tak větší efektivity při výcviku. Jak propagoval Jan Ámos Komenský – učení by mělo být založeno na hře.

---

³⁸ nácvik manipulace se zbraní bez nábojů

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla vypracována na téma Riziko použití donucovacích prostředků. Rizika použití donucovacích jsou vzájemnou kombinací nebezpečí poškození lidského zdraví, trestněprávní odpovědnost příslušníka a služební odpovědnosti vyvstávající z příslušných služebních předpisů. Cílem práce bylo tato rizika identifikovat a provést jejich následnou analýzu.

Práce je rozdělena do dvou částí. V teoretické části je uvedena související legislativa, povinnosti, omezení a případné sankce, jejichž znalost je podmíněna pro používání donucovacích prostředků.

V praktické části je provedena vlastní identifikaci rizik. Ta jsou za pomoci metod brainstormingu, individuální diskuze se specialisty, Crawfordových lístků a poučením z minulosti identifikována a následně metodami What – If a PNH vyhodnocena. Na základě výsledků vyplývajících z provedených analýz, lze konstatovat, že cíle práce se podařilo splnit a jednotlivá doporučení korespondují se snahou o provedení modernizace výcviku služební přípravy příslušníků bezpečnostních sborů.

Výsledky analýz poukazují na rizika, na která je zapotřebí se více zaměřit a zároveň odůvodňují stávající snahy instruktorů při výcviku. Jako nejzávažnější rizika byla vyhodnocena rizika spojená s použitím zbraně. Alarmující je, že společným rizikem pro všechny donucovací prostředky, je nedostatek, či dokonce úplná absence výuky poskytování první pomoci. Přitom zvládnutí základních úkonů v poskytování první pomoci může být přínosné nejen ve výkonu povolání ale i v osobním životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BYDŽOVSKÝ, J. *První pomoc*. 2. přepracované vydání. Praha. Grada. Praha 2004. 80 s. ISBN 978-80-247-0680-1
- [2] COMMITTEE, Home Affairs. *Police use of tasers: report, together with formal minutes, oral and written evidence*. London: TSO, 2011. ISBN 978-021-5556-721.
- [3] DOLEŽAL, Karel a Tomáš LAPKA. *Profesní sebeobrana pro složky IZS: příručka sebeobránných zákroků s přílohou*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava, Lékařská fakulta, 2011, 83 s. ISBN 978-80-7368-827-1.
- [4] DOUGHERTY, Martin J. *Sebeobrana: boj beze zbraně : rady pro boj zblízka od elitních jednotek : příručka SAS a ozbrojených sil*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 320 s. ISBN 978-802-4746-760.
- [5] ERTLOVÁ, Františka a Josef MUCHA et al. *Přednemocniční neodkladná péče*. 2.vyd. Brno 2003. 368 s.. ISBN 80-7013-379-1
- [6] FIRST, R., *Obušek s kolmou rukojetí – tonfa*, 1.vyd. Praha. Policejní akademie České republiky. 1996, 83 s. ISBN 80-85981-1
- [7] HIRT Miroslav et. al, *Tupá poranění v soudním lékařství*, 1.vyd. Praha Grada Publishing, a.s., Praha 2011. 192 s., ISBN 978-247-4194-9
- [8] HRAZDÍRA, I. *Základy metodiky výcviky a taktiky služebních zákroků*. 1.vyd. Praha. Policejní akademie České republiky. Praha 1996. 114 s. ISBN 80-85981-25-4.
- [9] MERKUNOVÁ, Alena a Miroslav OREL. *Anatomie a fyziologie člověka: pro humanitní obory*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 302 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4715-216.
- [10] REGULI Zdenko, *Úpolové sporty*, Masarykova univerzita v Brně, Brno 2005. 133 s. ISBN 80-210-3700-8
- [11] SVOZILOVÁ, A. *Projektový management*, 1.vyd. Praha. Grada Publishing,a.s., Praha, 2006, 353 s. ISBN 80-247-1501-5

- [12] SMEJKAL, Vladimír. *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2010, 354 s. ISBN 978-80-247-3051-6.
- [13] ŠEFČÍK, V. *Analýza rizik*. Zlín: UTB 2009, ISBN 978-80-7318-696
- [14] ŠPLÍCHALOVÁ, L. *První pomoc: určení příznaků, léčba, postupy zachraňující život*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2002. 232 s. ISBN 978-807-2006-120.
- [15] ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 437 s. ISBN 978-802-4735-948.
- [16] TICHÝ, Milík. *Ovládní rizika: analýza a management*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2006, xxvi, 396 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-717-9415-5.
- [17] WILLIAMS, Howard E. *Taser electronic control devices and sudden in-custody death: separating evidence from conjecture*. Springfield, Ill.: C.C. Thomas, 2008, 212 s. ISBN 978-039-8077-761.

Periodikum

- [18] *Clo Douane*. Plzeň: Typos, tiskařské závody, s.r.o., 2014, roč. 48, č. 1. ISSN 0323-0023
- [19] *Clo Douane*. Plzeň: Typos, tiskařské závody, s.r.o., 2012, roč. 46, č. 5. ISSN 0323-0023.
- [20] *Clo Douane*. Plzeň: Typos, tiskařské závody, s.r.o., 2013, roč. 47, č. 3. ISSN 0323-0023.

Zákony

- [21] zákon 553/1991 Sb., o Obecní policii, ve znění pozdějších předpisů
- [22] zákon 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- [23] zákon 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- [24] zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [25] zákon 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- [26] zákon 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

[27] zákon 367/1990 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní

[28] *Interní zdroje Celní správy ČR*, 2014, CÚ Brno

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ, ZKRATEK A CIZÍCH SLOV

CNS - centrální nervová soustava

Látka CN - (chloracetofenom)

Látka CS - (2-chlorbenzylidenmalononitril)

Látka CR - (dibenz /b,f/ - 1,4 – oxazepin)

Látka OC - (Oleoresin Capsicum), naplněny výtažkem z kajenského pepře

RZP - rychlá zdravotní pomoc

Lakrimace = slzení

Laryngospasmus = křečovitě zúžení hlasivkové štěrbiny a obstrukce dýchacích cest

Luxace = vykloubení, vymknutí

Infekční agens = škodlivá cizorodá látka

Epistaxe = krvácení z nosu

Reologie = nauka o deformaci látek

Komoce mozku = otřes mozku

Hematom = otok

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. č. 1 Klasifikace trestného jednání dle způsobených následků .....</i>	<i>38</i>
<i>Obr. č. 2 Slzotvorný prostředek .....</i>	<i>51</i>
<i>Obr. č. 3 Taser a elektrický paralyzér .....</i>	<i>57</i>
<i>Obr. č. 4 Typy obušků .....</i>	<i>61</i>
<i>Obr. č. 5 Zakončení obušku .....</i>	<i>64</i>
<i>Obr. č. 6 Úder obušku.....</i>	<i>65</i>
<i>Obr. č. 7 Typy pout .....</i>	<i>74</i>
<i>Obr. č. 8 Ochranné rukavice.....</i>	<i>76</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. č. 1 Donucovací prostředky Policie ČR</i>	18
<i>Tab. č. 2 Donucovací prostředky Obecní a městské policie</i>	20
<i>Tab. č. 3 Donucovací prostředky Vězeňské služby a justiční stráž</i>	23
<i>Tab. č. 4 Donucovací prostředky Celní správy</i>	25
<i>Tab. č. 5 Identifikovaná rizika</i>	44
<i>Tab. č. 6 Rozdělení podle účinné látky</i>	51
<i>Tab. č. 7 Rozdělení podle způsobu aplikace</i>	51
<i>Tab. č. 8 Krevní ztráty při zlomeninách</i>	67
<i>Tab. č. 9 Příznaky zlomenin</i>	67
<i>Tab. č. 10 Hodnotící stupnice</i>	80
<i>Tab. č. 11 Stupnice rizikového faktoru</i>	81
<i>Tab. č. 12 Bodové hodnocení</i>	82
<i>Tab. č. 13 Slzotvorný prostředek – bodové hodnocení</i>	83
<i>Tab. č. 14 Elektrický paralyzér – bodové hodnocení</i>	84
<i>Tab. č. 15 Taser – bodové hodnocení</i>	85
<i>Tab. č. 16 Obušek - bodové hodnocení</i>	86
<i>Tab. č. 17 Použití pout – bodové hodnocení</i>	87
<i>Tab. č. 18 Úder střelnou zbraní – bodové hodnocení</i>	88
<i>Tab. č. 19 Hrozba namířenou zbraní – bodové hodnocení</i>	89
<i>Tab. č. 20 Varovný výstřel – bodové hodnocení</i>	90

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č. 1 Typy obušků .....</i>	60
<i>Graf č. 2 Hmaty, chvaty, údery a kopy – míra rizikovosti .....</i>	82
<i>Graf č. 3 Slzotvorný prostředek - míra rizikovosti .....</i>	83
<i>Graf č. 4 Elektrický paralyzér - míra rizikovosti .....</i>	84
<i>Graf č. 5 Taser - míra rizikovosti .....</i>	85
<i>Graf č. 6 Obušek - míra rizikovosti .....</i>	87
<i>Graf č. 7 Použití pout – míra rizika .....</i>	88
<i>Graf č. 8 Úder střelnou zbraní - míra rizika .....</i>	89
<i>Graf č. 9 Hrozba namířenou zbraní - míra rizika .....</i>	90
<i>Graf č. 10 Varovný výstřel - míra rizika .....</i>	91
<i>Graf č. 11 Nejzávažnější rizika – míra rizika .....</i>	91

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P 1	104
PŘÍLOHA P 2	107

PŘÍLOHA P 1**Vyplnění tabulky – lékaři**

Návod:

Do každé kolonky v tabulce napište údaj v rozmezí od 1 do 5 podle bodové stupnice v tabulce uvedené v návodu. Hodnoty vyplňujte na základě vlastních zkušeností popř. dle vlastního úsudku.

P – odhad pravděpodobnosti vzniku

N – závažnost následků

H – váš osobní názor

Bodová stupnice	
P – pravděpodobnost vzniku a existence nebezpečí	
Nahodilost	1
Nepravděpodobnost	2
Pravděpodobnost	3
Velmi velká pravděpodobnost	4
Trvalé riziko	5
N – závažnost následků	
Poškození zdraví bez pracovní neschopnosti	1
Absenční úraz (s pracovní neschopností)	2
Vážnější úraz vyžadující hospitalizaci	3
Těžký úraz s trvalými následky	4
Smrtelný úraz	5
H – názor hodnotitelů	
Zanedbatelný vliv	1
Malý vliv na míru nebezpečí a ohrožení	2
Větší, zanedbatelný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	3
Velký a významný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	4
Více významných a nepříznivých vlivů na závažnost a následky ohrožení a nebezpečí	5

hmáty, chvaty, údery a kopy	P	N	H
poranění pohybového aparátu			
poranění páteře			
poškození nervové soustavy			
deformace tkáně			
tržné rány			
vnitřní zranění			
vnitřní krvácení			
krvácení z nosu			
poškození zraku			
poškození sluchu			
správné poskytnutí první pomoci			
slzotvorný prostředek	P	N	H
bezvědomí			
rozvoj paniky útočníka			
poškození zraku			
poruchy dýchání			
popáleniny			
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy			
porucha srdeční činnosti			
správné poskytnutí první pomoci			
elektrický paralyzér	P	N	H
svalové křeče			
ovlivnění srdeční činnosti			
popáleniny			
správné poskytnutí první pomoci			
Taser	P	N	H
popáleniny			
poranění způsobená pádem při zasažení			
nepředvídatelná reakce ve spojení s alkoholem nebo drogami			
nervový otřes			
správné poskytnutí první pomoci			
obušek	P	N	H
tržné rány			
zlomeniny			
poranění pohybového aparátu			
poranění páteře			
poranění nervové soustavy			
poranění CNS			
bezvědomí			
poranění cévní soustavy			
krvácení			
poškození celistvosti pokožky			
poškození zraku			
poškození sluchu			
poranění dutiny ústní			
poruchy dýchání			
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy			
vnitřní zranění			
správné poskytnutí první pomoci			

použití pout	P	N	H
pád útočníka při poutání			
zranění poutající osoby o předměty útočníka			
snížená mobilita poutané osoby			
poranění pohybového aparátu			
snížení průsvitu cév na končetinách			
správné poskytnutí první pomoci			
úder střelnou zbraní	P	N	H
poškození celistvosti pokožky			
poškození zraku			
poškození sluchu			
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy			
správné poskytnutí první pomoci			
hrozba namířenou zbraní	P	N	H
psychologický efekt			
nervový otřes			
správné poskytnutí první pomoci			

PŘÍLOHA P 2**Vyplnění tabulky – instruktoři služební přípravy**

Návod:

Do každé kolonky v tabulce napište údaj v rozmezí od 1 do 5 podle bodové stupnice v tabulce uvedené v návodu. Hodnoty vyplňujte na základě vlastních zkušeností popř. dle vlastního úsudku. Tmavé kolonky prosím nevyplňujte.

P – odhad pravděpodobnosti vzniku

N – závažnost následků

H – váš osobní názor

Bodová stupnice	
P – pravděpodobnost vzniku a existence nebezpečí	
Nahodilost	1
Nepravděpodobnost	2
Pravděpodobnost	3
Velmi velká pravděpodobnost	4
Trvalé riziko	5
N – závažnost následků	
Poškození zdraví bez pracovní neschopnosti	1
Absenční úraz (s pracovní neschopností)	2
Vážnější úraz vyžadující hospitalizaci	3
Těžký úraz s trvalými následky	4
Smrtelný úraz	5
H – názor hodnotitelů	
Zanedbatelný vliv	1
Malý vliv na míru nebezpečí a ohrožení	2
Větší, zanedbatelný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	3
Velký a významný vliv na míru nebezpečí a ohrožení	4
Více významných a nepříznivých vlivů na závažnost a následky ohrožení a nebezpečí	5

hmaty, chvaty, údery a kopy	P	N	H
změna chování útočníka			
nesprávné použití techniky			
poranění pohybového aparátu			
poranění páteře			
poškození nervové soustavy			
deformace tkáně			
tržné rány			
vnitřní zranění			
vnitřní krvácení			
krvácení z nosu			
poškození zraku			
poškození sluchu			
správné poskytnutí první pomoci			
slzotvorný prostředek	P	N	H
zpětné zasažení			
zasažení třetí osoby			
nepředvídatelná reakce na účinnou látku			
navýšení agrese útočníka			
mechanická nefunkčnost prostředku			
opožděná reakce na účinnou látku			
úmrtí zvířete (při použití proti zvířeti)			
nepředvídatelné rozptýlení účinné látky			
bezvědomí			
rozvoj paniky útočníka			
poškození zraku			
poruchy dýchání			
popáleniny			
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy			
porucha srdeční činnosti			
správné poskytnutí první pomoci			
elektrický paralyzér	P	N	H
kontaktní vzdálenost			
vlastní zasažení			
vybité baterie			
mechanické poškození přístroje			
neúčinnost výboje			
izolace oděvem			
svalové křeče			
ovlivnění srdeční činnosti			
popáleniny			
správné poskytnutí první pomoci			

Taser	P	N	H
dosah elektrod			
vybité baterie			
mechanické poškození přístroje			
izolace oděvem			
použití vždy proti jednomu útočníkovi			
popáleniny			
poranění způsobená pádem při zasažení			
nepředvídatelná reakce ve spojení s alkoholem nebo drogami			
nervový otřes			
správné poskytnutí první pomoci			
obušek	P	N	H
nedostatečný výcvik			
zasažení „zakázaných“ míst			
izolace oděvem			
nedostatečná funkce obrany (pryžový obušek)			
skladnost (tonfa)			
odepínání obušku z opasku			
materiál obušku			
nedostatečné vysunutí obušku (teleskop. obušek)			
zranění třetí osoby při vysunutí obušku			
poškození předmětů při vysunutí obušku			
tržné rány			
zlomeniny			
poranění pohybového aparátu			
poranění páteře			
poranění nervové soustavy			
poranění CNS			
bezvědomí			
poranění cévní soustavy			
krvácení			
poškození celistvosti pokožky			
poškození zraku			
poškození sluchu			
poranění dutiny ústní			
poruchy dýchání			
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy			
vnitřní zranění			
správné poskytnutí první pomoci			

použití pout	P	N	H
nezákonné použití			
kontaktní vzdálenost při poutání			
nesprávné provádění techniky poutání			
nečekaný útok agresora			
prohlídka útočníka			
útěk útočníka			
pád útočníka při poutání			
přílišné sevření čelistí pout			
samovolné sevření pout			
velikost pout			
univerzální klíč			
ukrytá zbraň na těle útočníka			
zranění poutající osoby o předměty útočníka			
snížená mobilita poutané osoby			
poranění pohybového aparátu			
snížení průsvitu cév na končetinách			
správné poskytnutí první pomoci			
úder střelnou zbraní	P	N	H
nenadálá změna povahy situace			
nekontrolovaný výstřel zbraně			
kontaktní vzdálenost			
poškození celistvosti pokožky			
poškození zraku			
poškození sluchu			
poranění vzniklé pádem při ztrátě rovnováhy			
správné poskytnutí první pomoci			
hrozba namířenou zbraní	P	N	H
nekontrolovaný výstřel zbraně			
psychologický efekt			
nervový otřes			
správné poskytnutí první pomoci			
varovný výstřel	P	N	H
trajektorie střely			
nefunkčnost zbraně			
vznik závady zbraně pro další použití			
správné poskytnutí první pomoci			